

Završna reč đenerala Draže Mihailovića na suđenju u Beogradu

"Rođen sam u Ivanjici, u varošici u kojoj su moji roditelji službovali. U tom lepom gradiću ugledale su svet i moje sestre, Milica i Jelica. Svega nekoliko meseci po Jeličinom rođenju umre naš požrtvovani otac Mihajlo, a posle pet godina i naša plemenita majka Smiljana. Naš stric Vladimir, veterinarski major, dobrotom svoga srca, preuze staranje o nama, siročićima u svom domu u Beogradu, koji postade i moj dom. Vojno školovanje započeo sam pred balkanske ratove.

U prvom poluostrvskom ratu uzeo sam učešće kao kadet i u njemu stekao prvi oficirski čin. Borio sam se i u Prvom svetskom ratu. Kada se potpisivala kapitulacija jugoslovenske kraljevske vojske, nalazio sam se u Doboju, a tri dana ranije u svojstvu Načelnika štaba Druge armije, primio sam u okolini Dervente borbu sa Nemicima u kojoj je onesposobljeno više desetina neprijateljskih motorcikala, a 12 njihovih vojnika je ubijeno. Odatle sam u predvečerje 28. aprila prešao granicu Bosne i Srbije iznad sela Zaovine. Na Ravnu Goru, planinsko sedlo između Savobora i Maljena, stigao sam 13. maja.

Baspitavan sam u svom domu i u svom pozivu da Nemicima ne verujem, čak i onda kada bi nam donosili poklone, a ne bombe i mitraljeze. Neprijateljska osećanja prema njima, iz Prvog svetskog rata, preneo sam i u Drugi, i to s jednakom odlučnošću. Radilo se o Kajzerovim ili Hitlerovim generalima. Eto, zašto nisam hteo da im se predam ni ovoga puta kao što im se

nisam predavao ni prošloga. Protiv njih sam se borio koliko sam znao, mogao i umeo, ne misleći nikada na saradnju, već samo na oslobođenje naroda.

Nemce sam prezirao i mrzeo zbog njihovog tradicionalnog neprijateljstva prema mom narodu. U svoje vreme, ovlašćenjima kojima sam raspolagao, zabranjivao sam nacističke sastanke, i filmove o nacistima kao i paljenje vatre za rođendan Hitlera, podjednako u Sloveniji i Hrvatskoj. Kao vojni ataše u Sofiji i Pragu, između dva svetska rata, ispoljavao sam neprijateljski stav prema najavljenim "silama osovine" i samovoljnoj Nemačkoj. U istom zvanju, bio sam jedan od malo nas, koji smo posećivali sovjetske ambasade!

Nemačke represalije bile su strahotne. Gledao sam čitava sela u plamenu. I zbog toga, mesto me nije držalo. Za sve vreme puta od Bosne ka Ravnoj Gori tukao sam se sa Nemcima i svojim pratiocima govorio da kapitulaciju ne treba priznati. Odbio sam je svesno i odmah otpočeo gerilski rat. Posle izdaje od strane Paveličke Hrvatske bilo mi je jasno da moram osnovati novu vojsku. Počeo sam sa 26 odanih oficira i podoficira koji su mi u Bosni predali pukovsku zastavu. Sa njima sam stvarao jugoslovensku vojsku u Otadžbini koja je brojala nekoliko stotina hiljada vojnika i starešina. Tako sam u okupiranoj Jugoslaviji ostao jedini oficir sa tek formiranom jedinicom, neračunajući civila Dimitrija Ljotića koji je kao rezervni potpukovnik imao u Bijeljini svoj puk sa kojim je ušao u rat. Krenuo sam u borbu protiv okupatora, siguran da se narod kome pripadam neće nikada pomiriti sa ropskim životom. Sebi sam namenio ulogu doživotnog branioca naše teritorijalne i nacionalne neprikosnovenosti, jer sam vojnik u službi naroda i njegove države. Naš narod, isto onako kao što nije priznavao poraz na spoljnopoličkom polju, ni pakt sa Osovinom, već pakt stvoren "27. marta", kome sam dao veliki lični doprinos, nije primao kao svoj, ni poraz na bojnopolju. On je iz svake borbe izlazio kao pobednik, jer je uživao u slobodi i umirao za nju. Neki istaknuti komunisti ustali su protiv "27 marta", pošto su tada Staljin i Hitler još bili saveznici, ali to je nevažno za moje sadašnje stanje.

U vojsci Kraljevine Jugoslavije bio sam komandant puka, Načelnik sekcije za fortifikaciju i Zamenik načelnika štaba i Načelnik štaba II armije. A na dan kapitulacije Kraljevine Jugoslavije pa do formiranja dvadesesestorne grupe, njena vojska u otadžbini bio sam samo ja. Ljudi koji su mi se pridružili bili su pravi rodoljupci, a samo neki od njih i političke ličnosti.

Oni su činili osnovu mog Centralnog nacionalnog komiteta, obrazovanog avgusta 1941. godine kao najvišeg političkog tela budućeg rodoljubivog pokreta. Dok sam sa sedam oficira, 13 podoficira i šest vojnika, prelazio preko Jelove gore, Kosjerića, Tometin Polja i drumu za Užice-Valjevo i Gojnu Goru, u kojoj se za vreme rata skrivao moj tužilac, pukovnik Minić kao Titov ilegalac, ne znam da li od Nemaca ili od mene, pratili su me nepoverljivi pogledi vaše dobro naoružane formacije.

Od prvih pridošlih boraca stvorio sam četničke odrede, kao naoružane skupine koje nastaju u zemljama čije su vojske ostale bez fronta ili ga uopšte nisu imale. Formirani su za nužne intervencije, samo u korist naroda. Već u to predjesenjsko vreme stvorio sam jasne konture ozbiljnog ratnog i vojnog sastava. Mojih 5.000 boraca sa koliko sam u početku raspolagao, bili su nejak i prema tolikim najmodernije naoružanim nemačkim divizijama.

Pozvao sam pod zastavu Kraljevine Jugoslavije sve dobronamerne, spremne i voljne da se bore protiv višestruko snažnijeg neprijatelja koji je rušio sve pred sobom. Prilazili su mi zanatlije, trgovci, seljaci, činovnici, školarci, a ponajviše vojnici i oficiri armije iz koje sam potekao, koji nisu dopali Nemačkog zarobljeništva. Moja težnja bila je da sve one koji su nosili oružje pridobijemo za šumu. Zato sam ulazio u redove Koste Pećanca, osnivača prvog Četničkog odreda, o kome ću docnije malo više, i generala Milana Nedića. "Bušio sam" svuda gde se isplatilo. Tako sam pod svoju zastavu primio i one koji su lovili moju glavu. Pećančevog komandanta Božu Javorskog stavio sam pod moju komandu samo za kratko vreme. I dok sam bio u Crnoj Gori, on je uzeo od Nemaca 700.000 dinara, da me uhvati ili ubije. Posle tog otkrića, ubrzo smo ga likvidirali kao člana nemačkog prekog suda u Čačku. Nedićevac, Vučko

Ignjatović ranio me na 24 mesta u Šehovića Polju, za vreme našeg Kongresa održanog u dane 1. i 2. septembra 1942. godine - na kome smo pored ostalog doneli proklamaciju da sudije moraju imati stalnost, maksimalnu nezavisnost, nepogrešivost i materijalnu sigurnost. Nisam posustajao i pored opasnosti koja me je vrebala na svakom koraku, više od vaše strane nego od okupatora. Kada sam se ustalio na cifri od oko 100.000 vojnika, preveo sam svoj sastav u Jugoslovensku vojsku u Otadžbini. Posle toga kralj Petar II Karađorđević i njegova Vlada postavili su me, bez mog znanja, za Ministra vojnog a potom za generalštabnog Načelnika. Bilo je to početkom 1942. Pretpostavljam da se Kralj rukovodio činjenicom da je moja vojska imala više uspešnih oružanih sukoba sa okupatorom. Priznavano nam je i odbranu sela i gradova od pljački i sabotaza. Za tu svrhu koristio sam "crne trojke", smrtnu opasnost za sabotere i pljačkaše, nezavisno kojoj strani su pripadali, a koje nisu smele da znaju jedna za drugu.

Gospoda advokati, Dragić Joksimović i Nikola Đonović podsetili su vas, pre nekoliko dana, da su pod mojom komandom izvršeni uspešni napadi na okupirane gradove Gornji Milanovac, Požegu i Čačak. Oni su još dokazali da je moj major Aleksandar Mišić, sin moga učitelja vojvode Mišića, avgusta 1941. godine, očistio od Nemaca Loznicu i desetinu njenih sela. Te bitke ne uklapaju se u sliku koju optužba stvara o meni kao izdajniku i kolaboratoru!

Vojni javni tužilac naziva me narodnim izdajnikom zbog mojih sastanaka sa okupatorom. Nikada nisam negirao dva-tri susreta sa delegacijom nemačke komande za Balkan u Jugoslaviji. Stanje u našoj zemlji bilo je teško. U Pavelićevoj Nezavisnoj državi ubijano je na početku rata i po 2.000 Srba dnevno. Kao što znate, naš živalj, je stavljen tamo van zakona. Švabe su rušile, palile i ubijale naše nevino stanovništvo, zbog sabotaza i prepada na njihovo, bukvalno bez ikakve kontrole. Svet je bio strašno zastrašen. Tražio sam instrukcije od vlade u Londonu, ali ih nikada nisam dobio. I tako sam na svoju ruku i odgovornost u pratnji komandanata, majora Aleksandra Mišića, pukovnika Pantića i kapetana Nenada Mitrovića, otišao 13. novembra 1941. u selo Divci, deset kilometara daleko od Valjeva, na prvi sastanak sa neprijateljem koji su sami tražili.

Moji verni pratioci uzeli su bombe, za slučaj nemačke podvale, sa kojom smo ozbiljno računali. Njihovu stranu predstavljao je pukovnik, Načelnik obaveštajnog odeljenja za Srbiju Kogart i Dr. Jozef Mant, oficir nemačke Vrhovne komande. Nemci nisu bili voljni da pregovaraju, već da diktiraju. Sve što smo od njih mogli čuti bilo je traženje naše bezuslovne predaje. Takav njihov stav izazvao me je na grubost. Jasno sam im podvukao da se borim za svoju otadžbinu, te da tu borbu kao ratnici i ljudi moraju da shvate. Stalno sam se plašio da bi jedan od moja tri pratioca u svom revoltu, u tim žučnim objašnjenjima mogao da otkači bombu. Ponudiše mi i vino. Ponudu sam odbio jer nisam hteo s njima ni vino da pijem. Rekao sam, vojničkim izrazom, da sa mojom kapitulacijom ne računaju, i da ću borbu nastaviti i radije poginuti nego se predati, te da im uopšte ne verujem. Izložio sam našu odluku da upotrebimo silu ako pokušaju da nas zarobe. I time su naši razgovori završeni. Do primirja nikada nije došlo. To je, eto, tačan pregled svega što se zbivalo tom prilikom. Jedan od vaših svedoka sada naoružan lažima protiv mene sve je izmislio, a prisutan nije bio. Nemci su na taj sastanak došli sa šest divizija. Rekao sam, Švabama, na rastanku, da svi čuju:

"Srpski narod voli slobodu, bez obzira na to što je slobodu izgubio. On se nada da će je ponovo steći. Naša dužnost kao vojnika je da se ne predajemo i izdržimo dok god možemo. Stoga, nam se ne sme prebaciti, to što se ne predajemo".

Na drugi, s kraja rata, održan u selu Pranjani o kome se već govorilo, ne bi nikada došao da nije bilo Amerikanca Mek Dauela. Ponavljam da je taj susret imao za cilj pregovore o predaji nemačke vojne snage, a ne saradnju. Na nju nisam mislio nikada, a najmanje tada kada se švapska vojska uveliko raspadala. Sudu skrećem pažnju na Hitlerovu poruku Musoliniju da sam najveći neprijatelj Osovine, koji jedva čeka svoj dan za udar.

Neposredno posle mog prvog susreta sa okupatorom došlo je do nemačkog napada na moj štab u Ravnoj Gori. Tu su mnogi od njih poginuli. Ja sam se probijao kroz neprijateljske linije, a pored mene su prolazile okupatorove formacije, na udaljenosti od svega nekoliko metara. Da bi izbegao opasnost nekoliko dana sam ležao na goloj i hladnoj zemlji, pokriven lišćem, stiskajući

vilice da ne cvokotoću. Za to vreme fašistička čizma prošla je preko mene, ne znam ni sam koliko puta. Bio sam tada bez nade. Sutradan, 14. decembra 1941. vratio sam se na Ravnu Goru, da se živim pokažem. Prolazeći kroz narod, držao sam govore. Odatle sam se pomerio prema Gornjem Milanovcu, Zlataru i Goliji, izmičući ispred mnogobrojnih nemačkih divizija. Prava opasnost da me uhvate i ubiju, bila je u Struganiku i kod Čačka. Sve je to opisano u uredno složeno u mojoj arhivi koju sam teglio kroz Srbiju, do Bosne i nazad. Umesto bezuslovne predaje, razaslao sam svoje jedinice na sve strane, radi objedinjavanja svih rodoljubivih snaga. Žalosno je što su ih usputno napadali partizani, predvođeni ljudima bez svakog životnog i nacionalnog iskustva. Okupator je nastavio sa nemilosrdnom represijom i progonima. A Srbiju je oblepio je uzduž i popreko, pozivima za moju predaju i plakatima iz kojih se čitalo da je za ubijenih deset i ranjenih dvadeset sedam Nemaca, na području između Kragujevca i Gornjeg Milanovca, streljano blizu 2.500 građana; a noću između 14. i 15. oktobra 1941. za jednog ranjenog i dva ubijena vojna germana, kod varošice Stepojevc i obližnjeg sela Konatice, oko 250 seljana Sreza Posavskog. Pisalo je i o stradanju rodoljuba u Velikoj Sugubini, i drugim manjim i većim mestima Srbije. Uoporedo sa tim, glavnokomandujući general za Srbiju, surovi Majsner, hvalio se gde je stigao da je pobio 2500 mojih pristaša, a među njima i Milana Kalabića, predsednika opštine Požarevac. Moju glavu je smišljeno ucenio na uvredljivih 2.000 dinara. Više ne bih o optužbi za saradnju sa Nemicima, jer mi inače nećete dopustiti da je osporim.

Čuvajući narod i vojsku, primenjivao sam taktiku povlačenja i iznenadnih prepada, na užtrb frontalnih napada. U besu nataloženog posle neuspelog sastanka u Divcima i poruke pukovnika Kogarta da nemački Vermaht ne vodi pregovore sa banditima jer ih samo hvata i strelja, napisao sam Hitleru ovakvu poruku:

"Prošla je godina od kako sam otpočeo borbu na život i smrt, u cilju istrebljenja okupatora sa područja moje napaćene zemlje. Naš borbeni duh zasnovan je na našoj tradicionalnoj ljubavi prema slobodi i nepokolebljivoj veri u pobedu naših saveznika. Za svakog vašeg vojnika ubijenog ili nestalog, vi ubijate stotinu nevinih i bespomoćnih srpskih duša. Već sada vas upozoravam na dan suda koji nije daleko. Opominjem Vas da ću odgovoriti svom silom prema nemačkim vojnicima, ako na mojoj zemlji nastave sa svojim bestijalnim odmazdama."

Odgovorio mi je pišući svome kamaradu Musoliniju:

"Pored sadašnjih operacija protiv komunista, ja vidim Duče, specijalnu opasnost u planovima na duže staze, kojima idu pristalice Mihailovića, da bi uništili i razoružali Vaše vlastite snage u Hercegovini i Crnoj Gori. Sasvim svestan opasnosti od Mihailovićevo pokreta, ja sam naredio svojim snagama uništenje svih njegovih odreda na celokupnom okupacionom području. Smatrao bi poželjnim da i Vaša druga armija na neki način, uzme Mihailovića i njegove oficire kao zaklete neprijatelje Osovine. Radi toga, drugi Duče, ja tražim da šefovima Vaših odreda, izdate instrukcije u tom pravcu. Svakako, likvidacija Mihailovića, neće biti lak posao, imajući u vidu snage sa kojima raspolaže. Oblasti okupirane od strane njegovih bandi treba brižljivo staviti u obroč, i otpor oslabiti putem gladi, i nestašice u oružju i municiji. Ostaci glavine srpskih snaga biće definitivno uništeni u koncentričnom napadu. Srbi su državotvorni narod s velikom misijom na Balkanu. A narod koji takve misije nosi, u svetu, mora na sebi osetiti nemačku silu a nikada pomoć, gde god bi se sreli".

Po Hitlerovom izričitom nalogu nacistički organ "Donauzeitung cajtung" i naše kolaboraciono "Novo vreme" objavili su 21. jula 1943. godine ucenu na 100.000 nemačkih maraka u zlatu, za moju živu ili mrtvu glavu. Ispod moje fotografije stajalo je:

"Nagradu od 100.000 Rajhsmaraka u zlatu dobiće onaj koji dovede živa ili mrtva vođu bandi Dražu Mihajlovića.

Ovaj zločinac bacio je zemlju u najveću nesreću. Udaljen u rasipničkom životu, on je uobrazio da je pozvan da oslobađa svoj narod. Kao engleski plaćenik, ovaj smešni hvalisavac nije ništa drugo radio već utirao put boljševizmu i time pomagao da se unište sva nacionalna dobra koja su narodu odvajkada bila visoka i sveta. On je time poništio mir seljaka i građana. S toga je ovaj opasni bandit u zemlji ucenjen sa 100.000 Rajhsmaraka u zlatu. Onaj koji dokaže da je ovog zločinca učinio pokojnikom ili ga preda najbližoj nemačkoj vlasti, ne samo što će dobiti nagradu

od 100.000 Rajhmaraka maraka u zlatu, nego će tim izvršiti i veliko nacionalno delo jer će osloboditi narod i otadžbinu strahovitog biča, ovog bestijalnog provokatora".

"Baš u tim danima, teškim kao ovi današnji, moja žena Jelica bila je na izdisaju u nacističkom logoru na Banjici kao supruga vođe "srpskih bandita". A samo na području srezova Paraćinskog, Ravaničkog i Despotovačkog, i još nekoliko okolnih, streljano je 2.995 domaćina iz mojih nacionalnih odreda, kao saradnici vođe četničkih bandita".

"Moje izlaganje koje upravo traje nije proizašlo iz neke dublje pripreme, u zatvoru iz koga me već tridesetak dana dovodite i odvodite".

"Slučaj koji vam skraćeno iznosim, najbolji je primer za potere na koje sam nalazio tokom rata. Mojim nacionalnim snagama priključili su se 23. septembra 1943. brigadni general Amstrong sa nekoliko oficira i američki pukovnik Albert Saje. Prvi u svojstvu šefa celokupne savezničke misije pri mom pokretu. Drugi kao Frenklinov posmatrač, pridodat poručniku Valteru Mansvaldu, oficiru za vezu i njujorškom advokatu. OVI saveznički emisari osmatrali su sa visokog grebena moju slabo naoružanu artiljeriju i pešadince, u odelima sa zakrpama, bez ijedne zaštitne sprave ili podloge ili oklopa, dok (10. oktobra 1943.) hlabro kidišu na nemački garnizon od oko 800 boraca, dobro zaštićen bedemima Višegrada. Uvaženi strani emisari poskočili su sa svojih mesta kada smo sunovraćivali u rečnu provaliju tamošnji železnički most, najčvršću drinsku sponu Srbije i Bosne. Krvava borba za Višegrad počela je od jutra. Oko podne Višegradska varoš bila je u našim rukama, a žrtve tog boja su: 467 postradalih Nemaca i ustaša koje smo čakljama plitke Drine gurali niz vodu. Naša gerila nastavila je da ganja neprijatelja prema Rogatici i Sarajevu, pošto smo Štab na vreme sklonili u planinu Roganje, najkraću geografsku vezu sa Rudom. Partizani su na svoj način iskoristili našu nesmotrenost, otevši nam Višegrad, pripisujući pri tom sebi zasluge za oslobađanje ove lepe istorijske varoši. Dok smo bili u povlačenju nad nama je prohujala nisko leteća švapska "štuka". Neko od mojih boraca je nepromišljeno okrenuo mitraljeske rafale ka smrtonosnoj okupatorovoj letelici koja se vešto vođena, spuštala sve niže i niže, sipajući na nas ubojito gvožđe i otrovne eksplozive. Blagi Bog omogućio nam je da sačuvamo čitave glave i tela. Naš neprijatelj nije se snalazio po gustoj pomračini i brdovitom predelu i bio je, nemoćan da razlikuje svoje od tuđih, pa i pod svetlosnim signalima i sijajućom municijom. Uporni švaba nije odustajao. Celu noć i naredni dan, potiskivao nas je ka severu, jakim, a ponegde i udvostručenim snagama. U srpski Priboj koga je oslobađao izrod Kalabić, ušli smo iscrpljeni, i blatnjavi, sa dva zarobljena nemačka oficira, koja sam vodio zbog zamene sa Nemicima za moju porobljenu porodicu. Čim smo stupili u grad, zaposeli smo porušenu železničku stanicu. Malaksali saveznici prvi su se spustili na razrovani stanični pod. Kapetan Mansfield, navlačeći vreću za spavanje, ugledao je na vlažnom zidu nacističku objavu napisanu na nemačkom i našem: "Usled zločinačkih napada razbojnika Draze Mihailovića, na naše trupe za čiju živu i mrtvu glavu je raspisana nagrada od 100.000 nemačkih maraka u zlatu, bili smo prinuđeni da streljamo..." Na zidu su se nizala imena 120 nedužnih građana muškog i ženskog pola, pogubljenih zbog mog otpora okupatoru, a na samom dnu stajao je potpis "Uli, general i nadkomandant Beograda iz nemačke vojne uprave za Srbiju".

Nisam gubio nadu u oslobođenje zemlje. Posle Višegrada napao sam Sarajevo, ali sam bio potučen u dolini reke Prače, pošto sam kod Olova bio napadnut od partizana, a kod Konjica od Ustaša. Nemci su me tukli iz samog Sarajeva".

"U vašoj vlasti su poverljivi izveštaji nemačke obaveštajne službe i komande za ovaj deo Balkana. Vama je dato na volju obim njihovog korišćenja. U njima se razumljivim rečnikom ističe u kakvim sam odnosima bio sa silama Osovine. Pozivam se na Gerharda Epskotera, nacističkog obaveštajca i ratnog dopisnika u Jugoslaviji. Taj okoreli Hitlerov sluga je svojim gazdama stalno ponavljao, da sam bio i ostao zakleti neprijatelj Nemaca. Od njegovog obimnog izveštaja, upamtio sam ove dve rečenice:

"Mi smo se nadali da će Mihailović, izdat od saveznika, na kraju uvideti da mu je saradnja sa nama jedini izlaz. Ali, on saradnju sa nama nije hteo".

"Pouzdan Firerov general Alfred Jodl, obavestio je svoga vojnog ministra da sam u gerilskim borbama protiv nemačke vojske tokom 1942. i 1943. prosečno dnevno gubio od 15 do 30 boraca, ali da se nisam predavao. Nacistički policijski pukovnik i šef Gestapoa za Srbiju, dr

Fuks ostavio je napismeno, da me je uvek smatrao za prvorednog neprijatelja nemačkog naroda i da je zbog toga ganjao moje pripadnike, bez imalo milosti.

Na čelu nemačke privrede u Jugoslaviji nalazio se inženjer Franc Nojhauzen. On je ovako izveštavao svoje pretpostavljene: "Mi partizane ili komuniste u Srbiji nismo ni osećali. Ako su naša skladišta bila stalno napadana, pljačkana ili uništavana, to je bila krivica Mihailovićevih ljudi, a ne Titovih. Oni su ispred nas zatvarali sve puteve do sela i riznica, te tako onemogućavali svaki nemački izvoz iz Srbije".

Zamorno je svako dalje nabranje ovakve nemačke korespondencije, jer se sličnim pismima i depešama, ni broja ne zna".

"Ovo što upravo sledi je odbrana, a nikako napad na protivni komunistički tabor, kome vi pripadate. Specijalno odabrani nemački obaveštajac Volter fon Hagen, koji se skriva iza pravog imena Vilhem Hetl, šifrirao je svojim šefovima da je folksdojčerski inženjer Ot, spojio Tita sa fon Glez Horstenaumom, poverenikom Vermahta za Hrvatsku i kao što se zna Hitlerovim prijateljem. Istim kanalom ubrzo je objavljeno da je u nemačkom poslanstvu u Zagrebu, viđen general Vladimir Velebit, sa ličnim dokumentima na ime dr Petrovića, stalna maršalova veza sa okupatorskom Švapskom. Ubrzo se ispostavilo se da je Fon Glez primajući od Velebita "predlog sporazuma o nenapadanju Nemaca i partizana u određenim sektorima" prepoznao u njemu Vlatka, sina svog bečkog prijatelja. I o tome sam negde govorio. A protokol o uzajamnom nenapadanju vaših i njihovih, odnosio se u prvom redu na zapadnu Bosnu i još neke krajeve u kojima su Srbi masovno stradali od ustaša i muslimana. Angloameričko iskrcavanje na jadranske obale bilo je planirano za početak zadnjeg kvartala 1944. godine. Čim je ova vest stigla do vašeg Štaba, posredovanjem mađarskog komuniste Zoltana Tota, Tito je smesta vratio u Pavelićevu prestonicu svog vernog Velebita, da u društvu velikog srpskog komuniste Koče Popovića, sina bogatog beogradskog industrijalca, učini sve što se može. U pitanju je bila vaša ponuda okupatoru "za zajedničku akciju protiv zajedničke opasnosti, u vidu očekivane savezničke invazije," koja vama nikako nije odgovarala. Moji izvori govore da vas je Adolf bez razmišljanja odbio preko svog ministra za spoljne poslove Fon Ribentropa, porukom da on sa pobunjenicima ne pregovara niti saraduje, već da ih samo prosto mlati. Da je kojim slučajem, savezničko iskrcavanje obavljeno, imao bih partizane iza leđa, jer bi ste vi znali kome Ravna Gora ide u susret. Želja vašeg vođe o saradnji sa Nemcima nije ostala samo na tome. Pomenuti inženjer Ot, snabdeven valjanim ovlašćenjima od vrha Rajha, zaključio je sa partizanima pakt o razmeni zarobljenika koji se veštom diplomatijom pretvorio u sporazum o nenapadanju, sa važnošću od početka 1943. do avgusta 1944. godine. U posedu mojih poverljivih ljudi su šifrovani telegrami Fidriha Košea, specijalnog savetnika fašističke Hrvatske, ministru Fon Ribentropu, o spremnosti Tita da obustavi svaku borbu protiv Nemaca, Italijana i Hrvata, kako bi nesmetano ušao u obračun sa svojim borcima, čijim bi se uništenjem, kako je on mislio, sklonila s puta zajednička opasnost. Ni vi sami mnogo ne krijete sporazum o nenapadanju koga su potpisali Hitlerov SS general Globecnik sa slovenačkim komunistima Kidričem i Veberom. Vreme koje je pred vama, omogućava bolje upoznavanje perioda koji je iza nas".

"Potpuna je neistina da sam imao poverenike u neprijateljskoj italijanskoj komandi. Sa Musolinijevim štabom nisam nikada uspostavljao vezu. Jedno vreme guverner Crne gore bio je Aleksandar Pircio Biroli, srpski saveznik iz Prvog svetskog rata, nosilac našeg "Belog orla" sa mačevima, u funkciji i armijskog generala.

Oružane snage mog nacionalnog pokreta stacionirane U Crnoj Gori bile su pod komandom svojevoljnog majora Pavla Đurišića. Možda ne znate da je taj hrabri oficir iz čisto nacionalnih i vojnih pobuda koristio naklonost Birolija prema Crnogorcima. Površno i zakasnelo sam obavешten o izmeštanju tog italijanskog generala sa crnogorskog prostora, zvanično zbog slabog rada.

Kao dokaz za moju kolaboraciju sa Italijom uzimaju se cetinjske novine u kojima su fotografisani major Pavle i guverner Biroli. Odvažni Pavle bio je krvni neprijatelj okupatora, podjednako nemačkog i italijanskog. Ako su ga, kao što je pisao cetinjski "Lovćen", Nemci odlikovali Gvozdenim krstom, zašto su ga onda 14. maja 1943. godine zarobili u Kolašinu sa četiri hiljade boraca i odveli u logor iz koga im se oteo na jedvite jade. Malo je poznato da je Major Đurišić posle inkvizitorskog mučenja u berlinskom zatvoru, ekspedovan u zarobljenički

logor u Strij, u Poljskoj, iz koga je sa dvadesetoricom svojih oficira neprimećeno ispuzao ispod visoke bodljikave ograde. Moja Crnogorska uzdanica, vijugajući preko tri neprijateljske teritorije, vešto se dokopao obale Dunava, kod Višnjice, niže Beograda. Na nesreću, čim je preplivao široku ledenu reku ponovo je pao u Nemačke šake u kojima je ostao do kraja novembra, kada su mu general Nedić i Herman Nojbaher, uz veliku ličnu garanciju izdejstvovali slobodu. Upoznao sam ženu koja bi u povoljnijim prilikama, na koje ja ne mogu računati posvedočila o veštoj montaži kukastog krsta, na fotografiji mog nesrećnog majora".

"Slušao sam o kolaboraciji mojih starešina sa Nemicima i Italijanima. Moćni Dobrosav Jevđević, komandant nacionalnih snaga na severozapadu zemlje, prvi je podigao nogu na tu stranu. Nepravедno je i neprihvatljivo da se na mene svaljuje krivica zbog nekoliko mojih ljudi koji su na svoju ruku skliznuli u kolaboraciju. Ne protivurečim, ukoliko su prilike bivale nepovoljnije, utoliko sam sve teže i teže kontrolisao tu za mene nikad poželjnu saradnju. Išlo se tu i tamo, u moje ime, i bez mog znanja".

"Vojni tužilac okrivljuje me da sam u martu 1944. godine, preko beogradskog advokata Brašića, nekadašnjeg pisara i advokatskog pripravnika pokojnog Dragiše Vasića, uhvatio vezu sa zagrebačkim nadbiskupom Alojzom Stepincem i Hrvatskim poglavnikom Antom Pavelićem, štićenikom Vatikana i pape Pija XII, organizatorom pokolja srpskog naroda na zapadnom delu propale zemlje.

(s leva na desno) Dragoljub Draža Mihailović, Stevan Moljević, Đura Vilović, Radoslav Rade Radić, Slavoljub Vranješević, Miloš Glišić, Dragomir Dragi Jovanović, Tanasije Tasa Dinić, Velibor Jonić, Đura Đokić, Kosta Mušicki, Boško Pavlović, Lazar Laza Marković i Kosta Kumandi.

U veroljubivom glasniku naše pravoslavne crkve i u memorandumu njenog Svetog arhijerejskog Sinoda, upućenog Generalu Dankelmanu, objavljeno je u svoje vreme da je pod nadbiskupovom mitrom i propovedom "u ime Hrista, ubiti antihrista", od ustaške čizme u strašnim mukama postradalo samo za tri meseca 180.000 Srba; kao mladić Teslić, sin moga borca iz Siska koga su Pavelićevi koljači kamom izboli, pa mu u rane sipali so a zatim mu iz raskrvavljenih grudi srce izvadili. Stradanje Stanka Turudije iz Travnika kome su isti đavoli pre nego što su ga ubili, na grudima klali sina jedinca, dovoljno govori koga smo imali za neprijatelja. Od 1941. do kraja 1944. godine, prevereno je u katolike oko 240.000, kako oni kažu, pravoslavnih šizmatika, od ukupno 2.500.000 Srba sa teritorije Endehazije, od kojih je oko polovine odmah poubijano, pošto su im prethodno odrezana po tri prsta. Naše tamošnje sveštenstvo trpelo je stradanja jače nego Srbi, koje su Turci u vreme svoje vladavine na kolac namicali. Još se ne znaju grobna mesta zverski ubijenih, Mitropolita Dabrobosanskog Petra Zimonjića, Vladike Gornjokarlovačkog Save Lerkaića i Banjalučkog Platona koga su isti zlotvori potkovali i živog odrali, i više stotina časnih sveštenika i golobradih đakona. Mnoge moje formacije, potpomognute četnicima Vojvode popa Đujića, branile su tokom čitavog rata, koliko su mogle,

srpske mučenike u Hrvatskoj i Bosni. Za njihovo spasenje 20. januara 1944. godine, otpočeli smo borbe sa poglavnikovim ustašama, sa ciljem definitivnog rušenja njegove zločinačke države. Naše loše naoružanje i pomanjkanje u ljudstvu nagnali su nas da vodimo umesto frontalne, povremene ofanzivne akcije, usmerene prema najugroženijim teritorijama. I pored sveg našeg truda i junaštva bezbožnici su srušili i spalili više od 200 naših bogomolja, a crkveni hram u Glini potpalili zajedno sa pastvom.

Sporadične borbe smo nastavili i naredne 1945. U toj godini, početkom aprila, Lijeve polje postalo je najtragičnije srpsko stratište, čemu sam i ja donekle doprineo, zadržavajući pored sebe majora Pavla i njegovu vojsku, slepo verujući u skoro iskrcavanje Saveznika na obale Jadrana. Moj nesuđeni naslednik major Đurišić, uzdajući se u podmetnutog i pokatoličenog Crnogorca Sekulu Drljevića, prešao je noću, između 2. i 3. aprila 1945. godine, reku Vrbas, a potom neoprezno zaposeo prazno Lijeve polje, svoju nesuđenu prelaznicu za spasonosnu Sloveniju. I dok je u kratkom predahu prebrojavao ljudstvo i vršio pripreme za dalji pokret, Ustaški generali Metikoš i Maks Luburić, napali su ga s leđa, svom žestinom, potpomognuti manjim partizanskim jedinicama. Tako se žedno Lijeve polje napojilo krvlju iz tela naše pospane i glađu iznurene dece. Od petnaestak hiljada nevinih duša, uspelo je da se spase i pobegne prema Kordunu najviše 1.000 najzdravijih. Zarobljeni Pavle odveden je u kazamate Stare Gradiške, 20. aprila. Ugledavši u zatvorskim odajama svog krvopiju Luburića, moj crnogorski komandant istrčao je na balkon i iz sve snage pozvao svoje porobljene ljude da se dokopaju oružja i bore do poslednje kapi krvi. Među dvadesetak ustaša koji su se tada bacili na čeličnog majora bila su oba komandanta sa Lijeve polja. Dva dana pre konačne kapitulacije Nemačke (7. maja 1945.) završen je poslednji čin tragedije ovog polja, zalivenog srpskom krvlju. Tog dana pogromski ustaški logor i usijane jasenovačke peći progutale su krupnu figuru rodoljubivog otadžbinskog četničkog pokreta, majora Pavla Đurišića. Tako je završio jedan hrabar nacionalni vojskovođa. A povodom čijeg imena, mi je njegov Crnogorac Đilas preneo razmišljanja mladog Užičanina, šefa srbijanske tajne policije, da se ne zna ko bi kome sada sudio da sam na vreme predao svoju stolicu, tom urođenom ratniku.

Gde vi vidite moju saradnju sa nadbiskupom Stepincem koji je mirnoćom iz katedralske procesije odslušao hvalisanje svog bivšeg fratra fra Đavola, ili ti, Sotone, rođenjem Filipović, da je svojim rukama u Jasenovačkom logoru usmrtio preko 30.000 zatočenih Srba. Molim vas ne dovodite me u vezu sa tim pogrešno izabranim božijim izaslanikom koji nikada nije osudio zločinački ustaški plan po kome se jedan deo Srba trebao poubijati, drugi nasilno pokatoliti a treći raseliti. Poglavnik Pavelić je sada u Papskim dvorima u Rimu. Potražite od njega pismo sa formom poziva za saradnju, kako vojni tužilac tvrdi, potpisano mojom rukom između 17. i 22. aprila 1945. godine, pa da ovde upoređujemo. Kad pomenuh Jasenovac, dužnost mi je da se pred vama pitam šta se dogodilo sa vašim kapetanom Petrom Miloševićem iz Korenice, kome je Tito oštro zamerio, zbog namere da oslobodi Jasenovačke logoraše, na koje su pazili samo 26 ustaška vojnika.

Jedna grupa samovoljnih Ravnogoraca išla je tih dana u Zagreb, bez moje saglasnosti i odobrenja, a koliko ja znam radi preuzimanja oružja od pobeđenog nemačkog generala Lera, u vreme kada je preko Amerikanaca nudio predaju. Pismo koje počinje rečenicom "Ekselenciji nadbiskupu Alojzu Stepincu", na koje se optužba poziva gradeći moju krivicu, vrvi od reči i izraza koji nikada nisu bili u mom izgovoru. Ako do kraja ovog suđenja pronađete još neka od tolikih koje sam blanko potpisivao u žurbi i u veri u ljude, ne sudite mi po njima".

"U krivicu mi se stavlja i bliskost sa Kvislingom, armijskim generalom Milanom Nedićem, predsednikom "Srpske vlade narodnog spasa". Do naše saradnje i zbliženja nikada nije došlo. Mi smo gradili ratne nacionalne programe, na sasvim različitim osnovama. On se u svojoj otadžbinskoj strategiji, oslanjao na nužni kontakt sa okupatorom i čekanje povoljnijeg vremena za oslobađanje zemlje. Nasuprot njemu, ja sam bio za borbu i korišćenje pogodnosti, u svakoj datoj prilici. Zato sam je otpočeo krajem leta 1941. Nemci su se tada povlačili iz Srbije, te sam odlučio da ih napadnem i to bez odlaganja. Dogovore o našoj saradnji koja se nikada nije ostvarila, prekinuli smo takoreći na samom početku. Jedan od razloga što se nismo međusobno približili je taj što je Srbomrzac, nemački šef Dankelmen, saznao za sporazum o saradnji između Tita i mene, nastao posle našeg prvog susreta, čini mi se oko septembra 1941. Baš taj dokument preprečio se između nas dvojice. Nedićev poziv za naše prvo viđenje uručen mi je na Ravnoj Gori. Mnogo je razloga što nisam ga prihvatio. Ne bih mu mogao otići i zato što je on mene za

dve godine, koliko sam bio pod njegovom ministarskom komandom, dva puta držao u zatvoru po 30 dana. U ovom slučaju ne bih ima nikakvo poštovanje prema njemu. Neposredno pre ovog rata, bio sam u prijateljskim vezama sa majorom Klarkom, britanskim vojnim atašekom u Jugoslaviji. Ta veza bila je dovoljna da me general Nedić, kao ministar vojni, kazni sa prvih 30 dana zatvora. Predosećajući skorbu kapitulaciju Kraljevine Jugoslavije, blagovremeno sam se potrudio da za borbu pripremim i osposobim što više mladih patriota. Znao sam da će je biti. Preduzimao sam sve što se moglo i na planu modernizacije naše vojske. Ali i ta lepa želja donela mi je još jedan Nedićev tridesetodnevni zatvor. Na sastanku koga je uporno tražio predstavljali su me major Aleksandar Mišić, i ako se dobro sećam i pukovnik Pavlović. Ta moja delegacija nije praktično ni vodila razgovore sa generalom. To u stvari i nije bila neka delegacija, nego su poslata dva čoveka da vide šta Nedić hoće. Na sastanku sa njim nikakvi zaključci nisu doneti, pošto je major Mišić tri dana lumpovao u kafani "Barajevo" sa prijateljem iz mladosti, mladim Jovanom Nenadovićem. I bio sam zabrinut za njega. Islednici i vojni tužilac pogrešno su imenovali Marka Olujića kao mog oficira za vezu sa Milanom Nedićem, zanemarujući činjenicu da su tog mladog komandanta, partizani mučki likvidirali. Nedićeva izjava u kancelariji tajne policije da je moja delegacija s njim postigla dogovor u 10 tačaka, obična je izmišljotina, ili iznuđeni postupak. Ne znam kakva je to saradnja kada mu je moja organizacija u Beogradu ubila šefa kabineta, Masalovića, koji nam je bio strahovit protivnik. Taj čovek činio nam je velika zla, gonjenja i sve drugo što je moglo da bude. Pored ostalog, kazivao je o nama tamo gde ne treba, i šta je znao i šta nije. Tokom leta 1944. vratio se iz nemačkog zarobljeništva general Damnjanović i odmah se sa mnom povezao, preko naše beogradske organizacije. Preporučio sam mu da se primi položaja šefa kabineta kod Milana Nedića, kao zamena ubijenom Masaloviću. On je to bez okolišenja prihvatio i otada sam ja znao sve što se radi u Generalovom štabu. Pošto Nedić nije bio čvrsto organizovan oduzimao sam mu ljude, ali nikakve veze s njim nisam imao. Avgusta 1944. konačno sam pristao da budemo, za istim stolom. Hteo sam da olakšam Damnjanoviću rad, u njegovoj službi, što god više. I tako se dogodilo da se jedne večeri sastanemo i vidim šta hoće. Nalazio sam se tada u selu Skakavice, naspram Ražane. Do susreta je došlo po mraku, za koji ponavljam, nisam imao nikakve želje. S moje strane, sastanku na kome se nije imalo šta postići, prisustvovali su potpukovnik Baletić, major Lalatović, kapetan Račić i poručnik Kalabić. Ja sam tada imao u rukama sve što sam hteo. Mi smo ubacivali u Nedićeve jedinice svoje ljude i rezultat je bio taj da smo i bez dogovora dobijali oružje. Ja lično, smatrao sam ga tada izlapelem starcem. Moja težnja je bila da ga umirim i preko Damnjanovića izvučem sve što mogu da dobijem. Oko generala Milana Nedića događale su se svakojake stvari i one me nisu mnogo zanimale. Uostalom njega je naša londonska vlada stavila pod slovo "Z", sa rednim broj 310, svrstavši ga time u politička i vojna lica predviđena za likvidaciju, zbog boljeg sutra.

Vojni tužilac je uneo u moju optužnicu i navodni plan Nedića za uništenje partizanskih formacija, kao zajedničko delo njegovih, mojih, Ljotićevih i Pečančevih snaga, a zna da sam mu krajem septembra 1941. u prisustvu Obrenovčanina Aleksandra Rankovića jasno stavio do znanja da za tako nešto nisam spreman. Ljotića sam uvažavao kao iskrena rodoljuba, jer je imao u prvom planu ujedinjenje svih nacionalnih snaga u jedinstveni nacionalni front oslobođenja. O tome je ovako pisao mladom Kralju Petru:

"Potrebno je Gospodaru, mesto da se ujedinjuju Tito i Draža, da se ujedine Nedić i Draža. Ovo je potrebno nama. Od onoga tuđinca će nastati sumnja, haos i krv. Njegov krajnji cilj i rezultat je boljševiciranje našeg naroda. Preklinjem Vas gospodaru, ne popuštajte u pitanju Tita. Ako on nama zavlada, imaćemo vladare otuđene od naroda, koji se u borbi za očuvanje vlasti, ne obaziru na svoje žrtve."

"Bolno sam primio optuženje za ubistvo dva američka pilota francusko-kanadskog porekla, prinudno sletelih na moj ravnogorski prostor, posle zadatka obavljenog u Rumunskoj, navodno izvršenog organizacijom i oružjem komandanta nacionalnog korpusa Dušana Radovića Kondora. U torbama mojih advokata su pisma zahvalnosti baš tih navodno "poginulih avijatičara", samo pridodata zahvalnicama njihovih drugova, spašenih požrtvovanjem pripadnika mojih odreda, predvođenih članom našeg Vrhovnog štaba Zvonimirom Vučkovićem. Izbavljenje i sloboda letećih Amerikanaca plaćeno je životom preko 500 hrabrih i najboljih ratnika, uvek bliskih mome srcu. Te zaplašene i izgubljene strance dvorili smo više i bolje nego rod rođeni. Zbog njihovog bržeg i potpunijeg izlečenja, lišavali smo naše teške ranjenike neophodne lekarske nege. Nadgledani i negovani toplinom i dobrotom duše srpske majke, oni su

iznenadujuće brzo, uspravno i čvrsto stali na svoje noge spremni da nastave borbu protiv zajedničkog neprijatelja. Smeštajući ih u avione, okrenute ka oslobođenoj italijanskoj primorskoj teritoriji, bratski smo ih zagrlili i zamolili da prenose istinu o nama, svuda gde se nađu i to onu koju su dokučili boraveći ovde. Opraštajući se sa njima, poručio sam im da utiču na svoje Vlade da nam pomognu u borbi sa okupatorom, i svega nenarodnog, naravno ukoliko je ona po njihovom mišljenju pravedna. Prema mom saznanju, naše molbe prenete su na prava mesta i pravim ljudima. Čestiti saveznički piloti, uznemireni mojom sudbinom, uzaludno vas mole, mimo mog znanja, da u ovom suđenju primenite pravdu. Kako se njihovo saslušanje ne uklapa u vaš plan rada, pripremajući se za ovo završno nastupanje prisetio sam se njihovih toplih pisanih reči pristiglih do mojih ljudi dok ste me vijali po srpskim i bosanskim vrletima, kao svojevrsnih svedočanstava istine, čiju vam sadržinu sublimirano prenosim.

"Mihailovićeви ratnici bili su spremni da nama američkim saveznicima daju sve što mogu i nikada nisu hteli da prime nikakvu nagradu, smatrajući da je Amerika i njihova zemlja, jer je njihov večiti saveznik. Od prve grupe naših padobranaca, poginula su četiri, a šestoricu su oni spasili odvođeći ih u svoje baze. Ti ljudi široka srca ustupali su nam krevete a oni su sa porodicama spavali na tavanima i po podu ili u stalama i kolibama. Pilotа Orivela Nuaka oteli su od Nemaca žrtvujući sebe. Kapetana Vilima Havela i njegovu devetočlanu posadu izvukli su iz užarenih nemačkih makaza, vatrenim okršajem, iznad gradića Ljubića, po ceni gubitaka nekoliko najhrabrijih. Spašavajući pilota Edmunda Slanagona oborenog 3. aprila 1944. i njegovu višečlanu pratnju, tridesetodnevni provlačenjem kroz liniju fronta do bezbednog mesta, ostali su bez najmanje 10 junačkih ratnika. Još toliko njihovih kurira streljano je što nisu odali naše staze i skloništa. Majorа avijacije Brauna, nekoliko puta su oslobađali od Nemaca, na užtrb svojih života. Izbavljajući grupu padobranaca Leopolda Portera, od najbolje naoružanih švapskih patrola, Mihajlovićeva vojska ostala je bez tri školovana oficira. Dok su nas hrabre četničke ekipe spasavale, partizani su zbrisali sa zemlje celo jedno selo, koristeći se šumskim zaklonima i potocima; kuće palili a stanovništvo ubijali. Iste noći posmatrali smo borbu četnika i Nemaca. I sutradan, dok je borba trajala, Titove trupe, s leđa su napale svoje sunarodnike. Ostali smo na području ratne Jugoslavije, posle uspešnog izlečenja iz opasnog područja, još nekoliko meseci. Đeneral Mihailović je većinu naših drugova ispratio kućama avgusta 1944. Mi koji nismo odmah poleteli preko okeana sa prekorom i žaljenjem smo posmatrali Britance dok su u Slovenačkoj maja 1945. godine vršili predaju, Titovim partizanima 12.000 srpskih nacionalista, delom naših spasioca, po našem saznanju docnije poubijanih".

Imali ste priliku da se upoznate sa jednim od više pisama, koga su potpisali, kapetan avijacije Vilmон Kroket, predvodnik američkih padobranaca Jozef Mahmut, poručnik vazduhoplovstva Obreon i još nekoliko njihovih drugova koji su ponudili svedočenje, o svom trošku, o istini tako iskripljenoj, na moju štetu ali i na štetu celog našeg naroda.

Obaveštajni kapetan Ili Popović i major Fariš, američki emisari kod Tita, proveli su jedan dan u gradu koga su partizani preoteli od mojih boraca. Oni su u našoj okupiranoj bolnici naišli na tri ranjena američka avijatičara. Dežurni komandir, sa oznakama Titovog pripadništva, zvanično je izvestio ove Ruzveltove delegate da su sve ostale pilote i padobrance oborene na području tog grada moji borci izručili Nemcima. Slučaj je hteo da kapetan Popović i major Fariš, posle nekoliko nedelja sretnu u italijanskom Bariju, žive i zdrave, sve te ljude koje smo mi navodno predali Nemcima, za nagradu u oružju".

"Zamaram i sebe i vas ređanjem stvari i događaja koji vam ništa ne znače. Moju istinu proverice neko drugi, u neko drugo vreme. Borim se za svoju čast, a slobodu i život već ste mi uzeli".

"Ja protiv komunista nemam ništa. Kada je došlo do ovog rata naš se front prebrzo raspao. Ostao sam sa narodom na čelu malobrojne i na brzinu okupljene vojske čiji je borbeni duh ugrozila nenadana kapitulacija, o čemu sam već nešto malo govorio. Teško nasleđe dve pune decenije nerada i raspada osetili smo svi. Otisnuo sam se u šumu pozivajući rodoljube da sakriju što više oružja, nameran da produžim prekinutu borbu i spuštenu zavesu podignem iz prašine. Tako sam postao jedan od prvih pobunjenika i gerilaca Evrope, ljuti neprijatelj Hitlerove svemoćne imperije. U tim teškim okolnostima bio mi je važan svaki novi borac, bez obzira šta mu je na glavi i kako se krsti. Dvadeset drugog novembra 1941. poslao sam radio depešu Londonskoj vladi o uloženim naporima u cilju prekida bratoubilačke borbe koju su nametnuli komunisti i pokušajima da ujedinim sve narodne snage za odlučujuću borbu protiv Nemaca.

Iskreno verujući, da je saradnja sa komunistima moguća, primao sam u svoj štab Titove delegacije, po njegovom slobodnom izboru. Prvi su mi došli Srbi iz Srbije i iz Bosne, Blagoje Nešković i Đura Strugar. Za njima je stigao Aleksandar Ranković, abadžijski radnik iz okoline Obrenovca, Maršalova verna senka, kao "inženjer Miletić". Kada bi ova moja glava pripadala samo meni, ponudio bi je u opkladu da je u Obrenčaninovoj pratnji bio i moj sadašnji tužilac pukovnik Minić. Susret sa Rankovićem protekao je sa dramatikom. Za vreme skromnog ručka, oduženog razgovorom, pred nama su se iznenadno stvorile 15 naoružanih devojaka, dokazane u prepadnim jurišima na okupatorove odrede, pridošle Ravnogorskom pokretu iz "Kola srpskih sestara". Jedna od njih prepoznala je svog komšiju, prerusenog u terenskog inženjera. Čim se ispred nas i njih postavio, svojim snažnim grudima, komandant Gorske garde Nikola Kalabić, one su se pokunjeno povukle, okrećući cevi mitraljeza ka zemlji. I tako se jedno opasno stanje završilo bez prolivanja krvi. Zabune nema, avgusta 1941. godine, dočeka sam u društvu advokata i književnika Dragiše Vasića i potpukovnika Dragoslava Pavlovića, na istim prostorima, tužioca Minića i njegovu pratnju Dragojla Dudića. Naš celodnevni razgovor završio se konstatacijom da je teško vojevati protiv neuporedivo jačeg neprijatelja, koji sve naše sabotaže ili nepromišljenosti druge vrste kažnjava odmazdom "Sto zajednoga". Tom prilikom savetovao sam svako moguće suzdržavanje dok ne ojačamo, i do bolje prilike. Jedna takva ukazala se mimo očekivanja. U njoj su vaši partizani i moj sastav, pod vođstvom popa Vlade Zečevića, vašeg sadašnjeg ministra unutrašnjih poslova i potpukovnika Veselina Misite, isterali Nemce iz Krupnja. Oslobođajući okolna mesta, moj dobri Misita, produžio je prema Banji Koviljači i Loznici da bi u njoj 31. avgusta poginuo ganjajući Nemce. Tito je došao u Krupanjsku varoš na gotovo, koristeći nemačku objavu koju mu je nabavio pocrveneli Ribnikar, preko Hitlerovog atašea za štampu Dr. Hribovšeka Bergera. Za konačište je izabrao vilu direktora rudnika na Stolicama. Moj kapetan Račić je istovremeno sa vašim odredima, ganjao Nemce po Pocerini. Postignuti zajednički uspesi doneli su mi radost koju sam podelio sa ovde prisutnim pukovnikom Minićem. Naš novi susret u Ravnoj Gori, okončali smo rukovanjem i uzajamnim obećanjem o međusobnom nenapadanju, koje vi niste održali. To se mora reći. Partizani su mi, takoreći sutradan, iz zasede ubili oficira Olujića, komandanta žandarmerije, kod generala Nedića, dok se sa potporučnikom Pipanom približavao Ravnoj Gori. Kao što do mene zbog vaše podmuklosti, nije stigao ni mladi kapetan Jovan Deroko, nosilac Kraljeve akademske lente. U protestnom demaršu do koga je došlo na moju inicijativu, pokazao sam gospodinu Miniću, letke štaba Kolubarske partizanske čete, pod čiju zastavu je stao i mlađi sin Vojvode Mišića, na kojima je Kraljeva vojska u Otadžbini nazvana "gibaničarima", "koljačima", i izdajnicima kojima treba zavrnuti šiju". Tom prilikom, pružio sam mu dokaze da su njegovi ubijali moje oficire i vojnike, dok su prelazili preko Posavine i Tamnave. Voljan da pregovaramo za opšte dobro, primio sam mog sadašnjeg tužioca Minića i 19.11.1941. u Struganiku, u svetlom domu Vojvode Mišića, sa pratiocem stolarom Obradom Stefanovićem. Nas dvojica zadnji put smo se našli, oči u oči, ovde u vašem zatvoru. Dogodilo se to, pre nekoliko dana, u pauzi jednog suđenja. Prolazeći pored mene, pukovnik Minić mi je rekao da smo se, eto, opet sreli i to kako ni on, nija nismo mogli ni pomisliti ni sanjati. Odgovorio sam mu da zaista nisam mogao ni pretpostaviti, sebe kao optuženog, a njega u ulozi mog vojnog tužioca, pogotovo što sam bio obavешten da je poginuo na Durmitoru, za vreme mog boravka u Crnoj Gori. U toku tog kratkog susreta rekao sam mu da sam ga već ožalio kao mladog i pismenog Srbina, potrebnog našoj Srbiji. Potom se ispostavilo da je na toj planini smrtno stradao njegov brat Milovan.

Sa samim Titom sastao sam se iza 22. juna 1941. i ulaska Sovjetskog Saveza u rat sa Hitlerom. Držim u glavi devetnaesti septembar 1941. godine. Seoska kuća Vojvode Mišića, primila je i njega. Taj susret organizovao je upravo tužilac Minić. U toku razgovora dvorio nas je i nadgledao Vojvodin sin, moj vrli saradnik Aleksandar Mišić. Vojvodina udovica gospođa Lujza pripremila nam je bogatu trpezu. Udoban vojvodski ležaj pripao je važnijem od mene. Na kraju se ispostavilo da se u postelji tako slavnog Srbina meškoltio čovek koji će uskoro proliti toliko srpske krvi. Moju stranu predstavljao je advokat Dragiša Vasić, a njegovu pored pukovnika Minića, naš odbegli Dragan Jovanović, lekar valjevskog partizanskog odreda. Druga dva susreta, imali smo u Brajićima ispod same Ravne Gore. Ona su bila nešto docnije i trebala su mu kao, i prvi da upotrebom moga imena lakše uspostavlja komunistički režim. Na sva tri izlazio sam otvorena srca i sa nadom da bi smo mogli postići neki opšti sporazum, ukazujući mu da je do tada bilo grešaka, i nepotrebnih sudara, sa obe strane. Na žalost, 26. oktobra 1941. godine, veći deo razgovora protekao nam je u međusobnim optužbama. Insistirao sam na

uzajamnim odnosima koji bi se svodili na pomaganje jedan drugom i sporazume o zajedničkoj borbi protiv okupatora, kada svane dan za borbu".

"U narodu je bio veliki strah od pljački i odvođenja i zato sam težio opštem jedinstvu kao preko potrebi. Pred Sretenom Žujovićom i Mitrom Bakićem, uticajnim komunistima, izneo sam potrebu da se Srbi u Hrvatskoj i BiH organizuju u četnički pokret. Predložio sam formulu zaštite od pokolja i pogroma koji nad njima vrše ustaše i muslimani, a pokadkad i partizani. Zahtevao sam da se priguše sabotaze, nad nadmoćnijim Nemcima jer zbog njih suludu stradaju čitava sela i gradovi. Ukazivao sam mu da preuranjeni ustanak vodi ka narodnom samouništenju. Nešto od dogovorenog smo i ostvarili. Opunomoćeni predstavnik spoljnih poslova Trećeg rajha, Feliks Bencler, 12. septembra 1941. uneo je u zvaničan izveštaj, da četnici i partizani učestvuju u zajedničkoj borbi protiv nemačke vojske. I zbilja, krajem septembra i početkom oktobra te godine nekoliko naših pomešanih odreda organizovali su opsadu Kraljeva, Valjeva i dela Mačve.

Prekoravao sam bliske saradnike kojima je bilo sumnjivo njegovo ime, poreklo, cilj i dobra volja. Odgovorio sam mog pouzdanog Dragišu Vasića da organizuje Maršalovu likvidaciju, posle našeg prvog susreta, na koji je došao u seljačkom odelu. Postavio sam svoje telo ispred bliskih saradnika Uzelca i Orelja, sprečavajući ih da mu se približe sa istim ciljem. Podlegao sam potrebi za slogom zbog narodnog spasa. Kako sada stvari stoje, književnik Vasić video je dublje od mene. Šta mu je to vredelo kada je i on stradao od političkih Hrvata. Njegovo predratno prijateljstvo sa književnicima Krležom i Krklecom (Pavelićevim poverenikom za Srem i saradnikom ustaškog lista "Graničar", potpisnikom odluke da se svim Srbima kao neprijateljima Hrvatske i njenih saveznika oduzme celokupna sremska imovina), služilo je isključivo ovim Hrvatima. Tih zagrebačkih literata, nužno je i to istaći, a njegovih književnih drugova, nigde nije bilo kada su ga njihovi sunarodnici bacili u usijane peći Jasenovačke ciglane, sa 380 mojih probranih oficira i pristalica, pod komandom srpskog krvopije fra Sotone. Glas o ovakvom pogubljenju elitnog pisca i pravnika stigao je od Filipa Cemovića, bliskog rođaka majora Đurišića. Cenjeni advokat Filip dokazao je svoje prisustvo Vasićevom odvođenju rekom Savom, preko Gradiške u Jasenovac, čini mi se između 16. i 20. aprila. Slično svedočenje dao je i moj beležnik Boško Kostić pozivajući se na istovremeni ulazak u Lijeveča polje, Majora Đurišića Mitropolita Joanikija, Dragiše Vasića i nekoliko komandanata koji su se odvojili od mene.

Vašem maršalu poštedio sam glavu i na Bukova planini, na potezu između Valjeva i Kosjerića, kao već iskazanom neprijatelju mog pokreta duboko zašlom u polje mojih odreda. Tada sam naredio kapetanu Petroviću da ga u najvećoj sigurnosti i tajnosti sprovede do Stolica kod Krupnja, mesta koga smo dragovoljno propustili njegovoj partizanskoj kontroli. Činio sam sve što sam mogao ne bi li nekako započeli kakvu takvu saradnju, okrenutu prema zajedničkom neprijatelju. Uzdao sam se u naš prvi susret, iz koga sam izvukao oko 600 pušaka i 5.000 metaka. To njegovo oružje i municija, pomogli su mi da isteram Nemce iz Požege koju mi je on posle drugog pokušaja podmuklo preoteo, koristeći opuštenost mojih komandanata, označivši time početak naših ozbiljnih sudara. Pri prvom pokušaju oduzimanje Požege, komadant mog lokalnog odreda razoružao je ceo partizanski Dragačevski bataljon. Odrekli smo se početne prednosti, računajući na njegov zdrav razum. Posle slučaja "Požega", neki Nedićevci koje sam pridobio za sebe neuspešno su napali njegovu Užice, potpuno na svoju ruku. Saznavši za to odmah sam uspostavio sa njim telefonsku vezu. On je tražio od mene da se naša međusobna borba prekine. Pristao sam, s tim da mi vrati Požegu, kao važnu stratešku tačku. Grubo sam bio odbijen, pa sam opravdano zaključio da mi je dao oružje da se za njega tučem sa Nemcima, a ne za zajedničku borbu, protiv obostranog okupatora, na koju izgleda nije ni pomišljao. Posle toga, neposrednu vezu nismo obnovljali, a on je na svakom koraku, na prostoru na kome sam bio prisutan vodio građanski rat u kome je nedužni narod uludo ginuo. Molim za dopuštenje da se pročita telegrafska poruka od 2. novembra 1941. godine, Kraljevskog pukovnika Pavlovića, kapetanu Zvonimiru Vučkoviću o napadu partizana, na moje odrede u Kraljevu, Užicu, Čačku, Valjevu, Milanovcu..."

"Tito je u međuvremenu ojačao. I mene je stavio na prvo mesto svoga spiska za likvidaciju. Dostupni američki izvor, kaže da je četiri puta pokušavao da ostvari taj svoj podli plan. Znajući za to, vezan za sudbinu našeg napaćenog naroda, pismom od 23. decembra 1943. zamolio sam britansku Vladu da uzme na sebe da dsfe do sastanka između naših predstavnika, navodeći

mesto razgovora, negde u Sandžaku. Narednog januara, dobio sam odgovor da britanci ne žele da posreduju, što je značilo da mi okreću leđa. Ovako izraženi stav britanaca podsetio me je na ljutnje njihovog brigadira Amstronga, što sam odbio da dignem u vazduh most kod sela Polimira da ne bi izazvao Nemačku odmazdu nad nedužnim narodom i uništenje opšteg dobra. Navodim ovaj detalj, kao početak razlaza sa Londonom. Moje slutnje su se ubrzo obistinile. Zapad se okrenuo Titu i njegovim partizanima, u najgori čas, za moj pokret. Tu svoju volju, najbolje je manifestovao preko prevrtljivog Čerčila u Teheranu 1.12.43., čineći silne ustupke Staljinu i međunarodnom komunizmu. Zdrava logika i pamet ne mogu da shvate otkud takva blagonaklonost saveznika prema komunistima, kad se zna da bi oni već sutra sve svoje zaštitnike pobacali u Jadransko more, samo kad bi im se prilika ukazala. I tako se narodno žalosno stanje još više pogoršalo. Dok smo mi srpski rodoljubi, sa silnim neprijateljima vodili bespoštednu borbu, odrsfena braća, ustaše u Hrvatskoj, muslimani u Bosni i Sandžaku, a sa njima komunisti u zemlji, napadoše na naše živote i naša dobra, u našem najtežem času. Komunisti preuzeše da ispred svoje oslobodilačke zastave, srpske pokrajine oslobađaju od srpskog naroda. Glavna njihova borba svodila se na napade na moju vojsku. Gde god naidu oni Otpor pretvaraju u građanski rat. Mi smo jedini bili i ostali uz majku Jugoslaviju, a oni nam nož u leđa zaboli, ne zbog demokratije koju oni nisu hteli i voleli, već zbog svojih satanskih želja i partijskih ciljeva. Gde bi danas bila naša slava i sila, da nam ove nebratske nemani ne osakatiše tela."

"Potpisivao sam sa partizanima sporazume o zajedničkom vojevanju, protiv okupatora, bez traženja bilo kakvog potčinjavanja, već samo radi lojalne saradnje. Tito je te ugovore iskoristio, da bi se domogao vlasti, zaveo teror i pobio stotine hiljada nevinih, čiji je greh bio samo u tome što nisu voleli njegov komunizam. Za žrtve su često birani viđeniji domaćini, jer im je pored njihovih unakaženih i razbacanih tela, bilo lakše ostale ubediti da će isto tako proći, ako se se budu bunili. Istinoljubivi "Glasnik" srpske pravoslavne crkve, služeći se podacima iz Memoranduma Svetog Sinoda, objavio je polovinom 1943. godine da je od početka rata od Ustaša i Muslimana stradalo oko 800 hiljada Srba, što sa žrtvama komunizma čini preko milionsku cifru. Verujem da će se naša buduća pokolenja, na pravi način pozabaviti nevino stradalima; kako od nemačke, ustaške, muslimanske, belogardijske i balističke, tako i od vaše puške. Takve zah-teve nameće istina, kao najbolja zaštitnica od nove nesreće".

"Od svih savezničkih vojski u svetu, naša je bila jedina, koja se borila ne samo na jednom, čak na dva, već na žalost na tri fronta: protiv okupatora silnog i svirepog i do zuba naoružanog, protiv ustaša koji su po zločinima premašili svoje nemačke gospodare, stavljajući pod nož sve što je srpsko, bez razlike, -žene, decu i starce, i protiv trećeg, Titovog, najžalosnijeg i najtežeg fronta koji su sluge crvene internacionalne otvorile protiv nacionalne Jugoslavije, slamajući njene snage i pretvarajući nacionalni, u građanski rat, do istrebljenja".

"Moje porobljene pristalice ubijane su istog dana. Apelovao sam kod Tita, ako ne želi zajednički front, onda bar međusobno nenapadanje. Te reči bile su glas vapijućeg u nepreglednoj pustinji. Jer, njegov glavni cilj je bio borba protiv svih nacionalnih oslobodilačkih snaga. Dok mi mislimo na oslobođenje otadžbine, komunisti misle na osvajanje vlasti radi uspostavljanja svoje diktature. Ukoliko su se oni borili protiv okupatora, ta se borba svodila na odbranu života, njihovog, a ne narodnog. Njihova glavna briga sastojala se u stalnim napadima na moju vojsku i druge rodoljubive građane. Za vreme svake borbe sa Nemcima i njihovim saveznicima, nalazili su se u mojoj blizini. Tako smo celu njihovu borbu osećali na svojoj koži, mnogo teže mi, nego okupatori. I pored svega, kad su mi Germani ponudili saradnju protiv partizana, grubo sam im stavio do znanja da sam napadao partizanske odrede, zato što su oni napadali moje. Nisam mislio i hteo da tim putem pomazem okupatoru, kazao sam im otvoreno".

"Komunisti su imali 20 godina prakse u podzemnom i organizacionom radu. Morao sam da stvari gledam i primam kakve su bile i da ih poboljšavam koliko mogu. Imao sam premnogo teškoća, a premalo vremena da bih sproveo sve što sam hteo i organizaciju postavio na zdrave temelje".

"Velika je neistina da sam ikada ijednog partizana predao Nemcima. Za sve takve priče sramota leži na svedocima iskorišćenim protiv mene među kojima su i oni koji su na svoju nečast postali i kolaborateri. Vojni tužilac obogatio je svoju optužnicu, svaljujući na mene, neispitano pogubljenje 360 zarobljenih partizana. Prvih dana decembra 1941. U vreme započete borbe

između nas i komunista, moj pomoćnik major Mišić, obišao je jedan broj zarobljenih partizana i prijateljski sa njima razgovarao. Da li su bili u Planinici ili negde drugde, sa sigurnošću ne znam. Ja ih zbog manjka ishrane nisam mogao držati na Ravnoj Gori, nego sam ih poslao u Požegu, da ih tamo hrane. Mišić mi je pričao da je posle cela ta grupa upućena prema Struganiku, gde smo imali nekoliko prehrambenih magacina. Da je u vama dobre volje, brzo bi pronašli svedoke pred kojima su izvesni Bogdan Brajević i Jovan Škava, čovek Vojvode Pećanca, koga smo mi tolerisali u našem kraju, ali sa njim nismo radili, na prevaru preuzeli u Mionici sve do jednog vašeg čoveka. Na više strana se pričalo da su ta dva otpadnika prodali Nemicima zarobljene partizane glavu, po glavu. Imate načina da proverite da li je istina da su streljani na valjevskom Petom puku. Škava je i meni mnoga zla načinio. Umešao je prste i u smrt moga majora Aleksandra Mišića. Slobodno kratite suđenje i preuzmite egzekuciju čim vam padne šaka bilo kakvih dokaz da je po mojoj volji ili naredbi bilo koji zarobljenik pogubljen ili predat okupatoru. Mi smo u oktobru 1941. zarobili u Mačvi oko 300 Švaba. Sve zarobljene smo smestili u selo Viča, srez Dragačevski u tamošnju školu. Izdavao sam naređenja za likvidacije pokreta i čišćenje terena, ali ne i za ubijanja. Borba je bila, ali ubijanja radi ubijanja nisam nikada preduzimaao niti odobravao".

"Otkako sam vojnik, pa sve do kraja ovog rata, nikada nisam dozvolio da se ubije neprijateljski vojnik ili borac koji je ratujući pao u naše ruke, a još manje ranjenik ili civilno stanovništvo. Zgražavao sam se nad akcijama koji idu u zločin. Na početku sukoba sa Titom prosledio sam naredbu mojim komandantima da zarobljene mladiće iz njegovih redova, razoružavaju i najkraćim putem vraćaju svojim roditeljima i stadu od koga su odvedeni".

"Drina je bila krvava reka. Srpski narod se svetio za ustaške zločine i muslimanska strašna pustošenja. Stvarane su situacije u kojima se masovno išlo u greh. Najveći maleri i nesreća za moj rad sa muslimanima bili su baš u tom ubijanju. Držao sam zborove u džamijama i sastajao se sa vođama bosanskih muslimana. Moja glavna namera bila je zbližavanje između muslimana i pravoslavaca, na uštrb fašističko-ustaške spona. I pored sve dobre volje i nesebičnog truda nije se mnogo postiglo".

"Nisam nikada naredio bilo kakvu akciju protiv građana, niti bih takve postupke ikada mogao odobriti. Čak ne mogu ni da verujem da se išta od svega toga desilo, što se na ovom suđenju čulo. Takođe, ne verujem da se to moglo desiti ili da se desilo ma i u jednoj jedinjoj od svih mojih jedinica. "Crne trojke" bile su potrebne da bih uveo red u svoju sredinu i u vlastitu organizaciju, ali o bilo kakvom ubistvu, bez suđenja i dokazane krivice nikada nisam učestvovao u bilo kojoj formi, niti bi to mogao po svojoj prirodi i savesti".

"Partizani su se pojavili na našem ratnom prostoru po ulasku Sovjeta u sukob sa Hitlerom. To je svima znano. Otpočele su borbe, a sa njima i nemačke represalije i teško unutarnje pljačkanje naroda. Među mojim prvim uspesima bilo je hvatanje i razoružavanje pljačkaša. Bili su to uglavnom Titovi privrže-nici koje su seljaci optuživali za mnoge pljačke, a seljanke za is-pade i druga loša činjenja. Izbegavajući bratoubilaštvo, vraćao sam im slobodu sa strogom opomenom da je nikada više ne zloupotrebe radi ličnog blagoutrobija".

"Čuvajući naše krajeve od nepotrebnih napada na nemačka postrojenja, naročito od sabotaža zbog kojih je ginulo nevino stanovništvo, napao sam 1941. u Planinici udaljenoj jedva kilometar od Ravne Gore, naoružanu četu valjevskih partizana. Lično sam preuzeo komandu nad svojom jedinicom, koja je sa lakoćom isterala iz seoske škole razularenu bandu koja je u selu činila ršum. Oko ovog slučaja, sporečkao sam se sa gospodinom Milošem Minićem, u toku našeg drugog susreta, do koga je odmah došlo. Na posletku, sve nesporazume, izravnali smo zajedničkim ručkom i evociranjem uspomena na predratne dane. Moj prijatelj Dragiša Vasić podsetio ga je na njihove susrete u Srpskom kulturnom klubu. Pukovniku Pavloviću, prvom čoveku iz mog obezbeđenja, dao je u zamenu za pištolj iz arsenala kraljeve vojske, revolver marke "Valter", kojim je 1. decembra 1941. u selu Bastva kod Bele Crkve, ubijeno nekoliko mojih probranih ljudi... Ne kažem daje taj zločin delo baš pukovnika Minića.

Među zarobljenim partizanima u Planinici našla se i studentkinja Ružica, devojka iz domaćinske kuće, koju sam smesta vratio ocu, mom odanom prijatelju. U znak dobre volje, dozvolio sam da se i ostali zarobljenici vrate odakle su došli, ali da u taj kraj više nikada ne zađu.

Ja bih tada napao i moje najrođenije. Posle toga izdao sam naredbu da se svako upotrebljavanje žena, a ne samo zloupotrebljavanje ili silovanje, kažnjava smrću. Ta kazna zakačila je sinovca člana mog Glavnog štaba".

"Žalosna je činjenica što je ovaj sud sa velikim uvažavanjem primio svedoka Radoslava Đurića, komandanta Južno moravskog četničkog korpusa, a sadašnjeg maršalovog pukovnika, najfatalnijeg čoveka moje organizacije, koji je dok je bio kod mene vašeg vođu o svemu najrevnosnije obavestavao. Jadna je ona istina koja se na njemu gradi. Vama i mojim braniocima, prepuštam ocenu izkaza i poštenja ovog i njemu sličnih svedoka. S kim sam se uhvatio pod ruku saznadah tek kada je taj ukletnik, kor-pus koji sam mu poverio preveo u sastav partizana".

"Ovom prilikom osvrćem se samo na dva svedočenja, koja me kao čoveka najviše pogađaju. Pre nekoliko dana sa vaše govornice obrušila se na mene ona seljanka iz takovskog sreza. Prava je prilika da saznate, kakvu osobu imate pred sobom. Terenski agenti mog pokreta, pronašli su na tavanu, te zaklete svodokinje, među skrivenim dokumentima, spiskove Ravnogoraca-rodoljuba, od vaše strane osuđenih na smrt, formacijski meni vrlo značajnih. Inače, kuća te vajne skrušenice bila je za vreme okupacije zborna mesto, glavne Komande regionalnih partizanskih snaga i sklonište dželata koji su skidali glave mojim borcima. Kada su mi je doveli u Ravnu Goru,- zagrljenu sa dvanaestogodišnjom ćerkom i jednim rođakom, njenim ljubavnikom i prurušenim komunistom koji se pred nama, vešto skrivao ispod titule "starešine sela u nacionalnim odredima"-, izgledala je čemerno. Isledivali su je moji savetnici iz redova advokata i uvaženi predratni sudija Gerasimović, preživeli zatočenik zloglasne "Glavnjače", velikog gubilišta beogradske predratne intelektualne gospode, koji je na korak do strelišta čudnom slučajnošću izbegao pogubljenje. Ta vešta glumica sa pokajanjem priznala, posle kratkotrajnog isledenja, da je radila za račun rođenog brata, značajnog komunista, za čiju ljubav je širom otvarala vrata protivnicima i neprijateljima moje organizacije. "Tako bi postupala i po molbi drugog brata, u službi kod Nedića, da je bila zamoljena, jer kada su braća u pitanju, ona se ne obazire na politiku", - jadikovala je pred pravim sudskim većem, pozivajući se na majčinstvo prema petoro dece i nezavidan položaj supruge nemačkog ratnog zarobljenika. Majka i njena mladodobna ćerka puštene su na slobodu mojom milošću i blagoslovom, posle samo jedne noći provedene u patrijarhalnom seljačkom domu, a suđenje je nastavljeno jedino prema dvoličnom starešini njihovog sela. Nemojte da je uvažavate kao "mučenicu u logoru izdajnika i dželata", ako vam je stalo do ugleda.

Ona je uprla prst i na mog častoljubivog sudiju Gerasimovića, čija je reč bila presudna u njenom oslobađanju, čoveka koji je za vreme rata iz roditeljskih pobuda oslobodio jake kazne mladog studenta prava, zatečenog u džeparenju, poručivši mu da ga njegove "oči više ne vide". Ovaj humani delilac pravde našao se krajem 1944. u "Glavnjači", u grupi od pedesetak radikala, okupljenih oko zajedničke želje da ožive rad svoje stranke. Sudu je poznato da su tamošnji zatočenici izvođeni iz tamnice, jedan po jedan, hodnikom desno- u smrt, a levo u vaspitno-popravne kamenolome. Jedan mladi oficir sa ovlašćenjem sudije Prekog suda, držao je gospodina Gerasimovića na sredini dugačkog hodnika sve dok nije potpuno poboleo. Nakon toga naredio mu je da se što pre izgubi levom stranom "da ga njegove oči više ne vide". Bio je to student džeparoš. Vaša svedokinja hoće glavu i tog božjeg paćenika koji, kako čujem, zarađuje nasušnu koru hleba, kelnerskim poslužavnikom, optužujući ga za grubost tokom isledenja.

U gomili dokaza razvrstanih prostorno i vremenski našla se odluka Zemaljske komisije federativne BiH "za utvrđivanje zločina okupatora i njihovih pomagača", broj 1183. U njoj je zapisano da sam organizovao i naredio da se izvesnim Lukićima iz sela Cikote, srez Vlasenica, isteraju iz štale i obora dve krave, šest ovaca, devet svinja, a iz kokošinca sedam kokoši, a usput poubijaju braća Rajko i Petar. Ovolika preterivanja više štode vama nego meni".

"Nisam imao stalni i dobar uvid u rad i ponašanje mojih starešina. Neki od njih su mi se oteli proglašavajući se kneževima svoga kraja. Na žalost, mi Srbi vekovno bolujemo od kneževske boljke. Pojedini su vodili međusobnu borbu, za mesnu prevlast. Bilo je i onih koji su pokušavali da me smene sa položaja vođe narodnog Otpora okupatoru, i postave sebe na moje mesto. Jedan od njih je i pominjani Đurić, vaš svedok i sudski oslonac. On je odbio da izvršava moje naredbe uperene protiv sabotaza. Na kraju svega, okrenuo se i protiv moje šifrantkinje Vere Pešić, koja

ga je tajno kljukala podacima o momе radu zato što je odbila da učestvuje u mom svrgavanju. Likvidiravši mučenicu probuđenog morala, bivši četnički major prišao je k' vama, da bi posle postao ono što danas jeste".

"Bilo je i krvavih nepotrebnih međusobnih obračuna. Ajdačić, čovek iz mog komandnog sastava zaklao je Dušana Radovića-Kondora, komandanta Užičkog korpusa i deset dana nosio mu u bisagama glavu, kao za vreme Huna. Njegovim primerom poveo se i zapovednik Hajduković, koji se ustremio na svog najbližeg saborca. Na Pašinoj ravni ubijen mi je sestrić. Na mom prostoru, smrtno su stradali Milutin Janković, čovek kome sam bio venčani kum i Jevrem Simić, moj klasni drug. Bila je i velika uzajamna mržnja. U ovakvim prilikama red se zavodi mačem i čvrstinom volje. Ja nisam imao ni jedno, ni drugo. Umesto da vršim ulogu nepopustljivog komandanta i sudije, vršio sam ulogu patrijarha, želeći da izmirim zavađenu braću. Mase mojih depeša, pisama i apela, išle su na mirenje tih zavađenih ljudi koji su kao oblasne starešine uvek jedan drugom nešto zamerali i smetali. Tako je iznutra nagrizan moj pokret i trovana moja ideja. Dok se na najširem nacionalnom planu ne rešimo te boljke ne možemo računati da smo postali ozbiljan narod, primamljiv za ostali svet. Ako na vreme ne shvatite suštinu te žalosne činjenice nestaćemo sa ove zemaljske kugle, kao da nikada na njoj nismo stanovali".

"Nisam nikada želeo vraćanje stanja stare Jugoslavije. Bio sam samo vojnik koji je organizovao otpor Osovini u svojoj otadžbini i spremao i vodio ustanak protiv okupatora, na celom Balkanskom sektoru. Ratovao sam bez ratnog materijala, jer su oskudne rezerve u borbi istrošene. Usled toga, savetovao sam oficirima koji su hteli da mi se u borbi pridruže, da ostanu pripremni i čekaju naš poziv. Kraljevska vlada u Londonu, raspisom od 7. maja 1942., upozoravala je na sve posledice preuranjenih akcija velikih razmera, ne bi li se izbegle beskorisne i nesrećne žrtve. Ajzenhauer, nekrunisani komandant Zapadnog vojnog Bloka, takođe je tražio strpljenje i čekanje njegove naredbe, za frontalne akcije. A sela i gradovi su pustošeni. Jauk i lelek stizao je i u najdublje zabiti. Kralj i njegova kamarila gubili su se u međusobnim trvenjima. Sa 70 odsto boraca obolelih od tifusa i promrzlina, sve više sam gubio tlo na kojem sam gradió planove. Sovjetska armija primicala se sve bliže i bliže. Moje iskrene želje da se sa njom povežem ostale su uzaludne. Verovao sam u rusko biće, samim tim i u njegovu snažnu armiju. Upravo zato moj prvi dodir sa svetom, izvan jugoslovenskih granica bila je poseta sovjetskom poslanstvu u Sofiji iz koga sam uspostavio vezu sa slobodnim narodom. Upao sam u vrtlog događaja i u vihor novog slovenskog jedinstva za koje sam nekada bio, dok sam stvari kroz snove gledao. Stvaranje jedinstva koje se ne oslanja na temelju zajedničke otadžbine, proizvodnja je zla. Kako vidim, vi ste krenuli baš tim putem. Neka vam je Bog u pomoći".

"Gospodin javni tužilac ustremio se na moj život zato što sam bio na čelu jugoslovenske vojske u otadžbini. Sa tog polazišta, umesno je pitanje: zašto u istu ravan nisu stavljeni i partizanska narodnooslobodilačka vojska i njene starešine? Zbog položaja u koji ste me stavili nemam pravo da insistiram na odgovoru, koji skora budućnost ne možete izbeći, mada nam je svima poznat. Gospodo sudije, onaj koji nadživi ovo vreme, dostići će istinu i o nama koji odlazimo i o vama koji stupate na naša mesta. I ovom prilikom jako žalim što se moja vojska u otadžbini uključujući i sve četničke formacije, od svih ostavljena, nije razvijala onako kako treba i kako sam ja zamišljao. Kolike su štete, za naš narod što nije teklo po mojoj zamisli i da li je stvarno ima, reći će pokolenja".

"Smisao i cilj jugoslovenske vojske pod mojom komandom bio je odbrana otadžbine, zemlje naših otaca. Ona se sastojala, i još uvek se sastoji od sinova ponosnog naroda, a ne od robova i podanika, i od početka se suprotstavljala daleko nadmoćnijem neprijatelju koji je postavio sebi cilj: gaženje svih tekovina što ih je Evropa postigla za hiljadu godina. Zavetujući se, da iz korena iščupamo sva zla koja su pogodila naš soj i da u toku rata izvršimo revolucionarno reprogramiranje naroda, napali smo neprijatelja ne obazirući se na uspavanu Evropu i nepripremljeni ostali svet. U stavu prema narodnim izrodima možda se ponekada i preterivalo. No, davno je s pravom rečeno da ko spašava vuka ubija ovce, i da u takvom slučaju dobra dela postaju u rđava. Ne računajući sporadične slučajeve, rukovodio sam jedinom vojskom na svetu koja ni za jedan čas, kamoli dan, ne pognu ni glavu, niti ispusti zastavu ispred nemilosrdnog germanskog osvajača. I ona bi svakako odbranila svoju otadžbinu koja je ušla u rat kao slobodna Kraljevina, da su se pod njen barjak stavili svi čestiti Srbi, Hrvati i Slovenci. Svoje borbe proglasio sam jugoslovenskom vojskom u Otadžbini, iako je izvestan deo mojih

potčinjenih komandanata smatrao da moramo obnoviti ne jugoslovensku, već srpsku armiju, koja se pod teškim prilikama okupljala po planinama. Ubedio sam ih u veličinu Jugoslavije kao državne zajednice i ideje, moćne zaštitnice Srba van Srbije, bez obzira na neslućene ratne izdaje drugih. Moji komandanti su se nerado mirili sa tim stremljenjima. I ukoliko su ona bila pogrešna, greh pripada samo meni".

"Naša borba otpočela je onog dana kada protiv silne Germanije, na bojnopolju, nije bilo nikog izuzev nas i nedovoljno odlučne i spremne Britanije, sa ciljem: puna i potpuna sloboda ili beznadežni kraj. U nju smo ušli takoreći golih ruku, sa tri do deset metaka na jednu pušku, ali čelična srca, jake volje i nadčovečanske snage i vere".

"Istorija i naša tradicija satali su posebni karakter srpskog naroda, čija je prava vrlina bezgranična ljubav prema otadžbini, zaštitnici slobode. Iz tog karaktera razvio se ravnogorski nacionalni pokret sa korenima u narodu i u njegovom duhu. Tom pokretu pošlo je za rukom da spase čast našem rodu, kao prvom organizovanom otporu u Evropi, protiv pomahnitalog Nemačkog rajha i njegovih satelita. Taj naš pokret u dobronamernom spoljnom svetu uvršten je časne i rodoljubive. Od naroda nazvan četnički, za vojnog javnog tužioca je krivično kažnjiva organizacija. Ko veruje da je istorija učiteljica života i pouka budućnosti, svakako zna da je veliki Karađorđe, naš državni praotac, u prvim danima svoga ustanka primenjivao četnički vid ratovanja, sve dok nije skupio snagu za organizovani frontalni napad na brojniji i jačeg Turčina. U književnim delima premudrog Prote Mateje Nenadovića, slavi se "četnik", pripadnik prepadne jurišne male borbene četne formacije. Vojvodi Pećancu, obe naše dinastije odavale su velika priznanja, zbog kolosalne uloge njegovih četnika u Balkanskom i I svetskom ratu. Neki vaši sadašnji komandanti bili su članovi mojih četničkih formacija, u sastavu jugoslovenske kraljevske vojske. Ako je naziv "četnik" došao iz samog naroda, a ne od mene, zašto sam tome ja kriv. Duboko patim što se pred ovim sudom na taj način kalja naš prastari nacionalni ponos. Nisam još čuo za zemlju u kojoj se slično postupa sa istorijskom tradicijom i nacionalnim blagom! Zašto radite protiv sopstvene budućnosti?!"

"Ovaj prokleti rat razorio mi je porodicu i porodični dom. Moja ponosna žena Jelica, kćerka pukovnika Jevrema Brankovića i sestra mog klasnog druga i najboljeg prijatelja Borivoja, čije svedočenje neopravdano odbiste, stojički se borila sa nedaćama koje sam joj tokom okupacije stvarao. Prilikom prvog hapšenja 1942. nije htela u logor bez troje naše male dece, i svoje ćerke Radmile iz njenog prvog braka, potupno prirasle mom srcu. Drugim njenim odvođenjem u krug logoraške ograde koje se dogodilo pred kraj rata, okupator je mene ucenjivao. Izvukao sam je napolje sa svo četvoro dece dajući u zamenu dva zarobljena nemačka oficira. Našeg mlađeg sina Vojislava, pokosio je prošlog maja partizanski metak, u planinama Bosne. Moj primerani borac i sin pao, jer mu srce nije dopustilo da ostavi ranjenog ratnog pobratima, Ljubu Protića iz sela Subjela kod Kosjerića. A bio je, Bog da mu dušu prosti, isti ja. Srušio se nekoliko metara dalje od mojih nogu. Pokopao sam ga blizu mesta pogibije, sa mitraljezom od koga se nije odvajao, bez krsta, iznad žubornog potočića, pored drumu koji vodi od Goražda prema Rogatici. Stanje u kome se sada nalazim suprotno je mojoj želji da ga prenesem u porodičnu grobnicu i smesti pored njegovih bližnjih. Protumačite sami šta to znači da se njegov godišnji pomen skoro poklopio sa mojim hapšenjem. Sa starijim sinom Brankom, koji je kao komandir partizanske brigade išao na Sremski front, i ćerkom Gordanom izgubio sam dodir, silom prilika. Njih dvoje su preživeli zato što su se priključili vama, a pitanje je šta bi se sa njima zbililo da se nisu na vreme odvojili od mene. Molim se Bogu da im podari decu, da moja krv ne presahne. Ministar Krcun, shvatajući roditeljsku potrebu, odobrio mi je viđenje sa ćerkom. Kako ni vašim snažnim oficirima, nije uspelo da je dovuku do moje ćelije, rekao sam svom čuvaru Boži Kojadinoviću, ili tako nekako, da će svet imati silnih muka sa vama, pošto ste uspeli da iščupate jedno ćerkino srce".

"U porodičnu tragediju ubrajam i stradanje starijeg sina nezaobilaznog vojvode Mišića, mog štabnog i ratnog pomoćnika i odanog klasnog druga, majora Aleksandra, ne samo zato što je spašavajući moju, žrtvovao svoju glavu. Remetim vaš sudski red, kratkim opisom njegovog stradanja. Ujutru, sedmog decembra 1941. godine, nas dvojica, kapetan Fregl i moja najuža pratnja obavljali smo važne vojne poslove u Struganiku, u kući mog uzora Vojvode Živojina, u sobi u kojoj smo s proleća te godine osnovali štab jugoslovenske vojske u otadžbini. Nemci su bili obavesteni o našem kretanju od jednog železničkog činovnika iz Divaca, nevažnog imena, verovatnog agenta Pećančevog kvislinga Jovana Škave. I taj narodni otpadnik je otrčao Švabi na

noge da ga obavesti o mom boravku u vojvodinom domu. Neoprezni kao nikada do tada, dozvolili smo Nemicima da se nečujno ušunaju u Mišićevo selo i opkole našu kuću. Specijalnoj, i po naoružanju i po sastavu, nemačkoj jedinici pristigloj nadomak prastarog istorijskog Doma, pregradio je put moj do tada neprimetni podnarednik Đura. Taj neustrašivi kraljev ađutant, pogo^{en} u grudi, borio se sa moćnom nemačkom silom, koliko mi je bilo potrebno da se preko suprotnog prozora dočepam doline, i prve rečice. Major Mišić, trčeći, zamnom štitio mi je leđa. I kada je posle pređenih stotinu metara, video da me neprijatelj sustiže, doneo je odluku da se preda, glumeći mene, vođu Pokreta otpora njihovom Hitleru. U viteškoj predaji sledio ga je nerazdvojni drug, Slovenac, Ivan Fregl. Kada je prevara otkrivena već sam bio na bezbednom. Gospođa Lujza Mišić, veruje da su njena deca streljana 17. decembra 1941. godine u Đenovačkoj šumi. A Boža Matić, bivši predsednik opštine Valjevo, prenosio je da su moji plemeniti oficiri oterani u Nemačku kao zarobljenici za pogubljenje. Jedno je sigurno: odvažni major Aleksandar Mišić, položio svoj život kao ratni zarobljenik, na oltar otadžbine koja se upravo gasi, onako kako dolikuje sinu legendarnog vojskovođe, ne odajući neprijatelju naše vojne tajne. Rano ujutru, 8. decembra, lokalni rodoljupci potajno su sahranili telo poginulog podnarednika Đure.

Porodičnu tragediju slavnog vojvode, uvećao je i žalosni život njegovog mlađeg sina Vojislava, komandira i političkog komesara Kolubarskog partizanskog odreda, izjavom datom vama da je video kako smo njegov pokojni brat i ja predali Nemicima kolonu zarobljenih partizana, sprovedenih od Struganika preko Ravne Gore, do valjevskog sela Markove crkve. Zato ovo suđenje shvatam kao crno predskazanje, da srpskom rodu opet predstoji veliko stradanje. O uzvišenim Mišićima, još reč-dve. Kako čujem, prva osuda Majora Aleksandra glasila je na dvadeset godina, internirane robije sa prinudnim radom. Teža kazna od ove je izostala zbog Nemačkog porekla njegove majke, bez obzira što je tokom saslušanja izjavio da mu je okupacijom Jugoslavije iscurila švapska krv. Znajući ko je Švaba, apsolutno verujem u ono što sam čuo: da ga je na pogubljenje poslao unuk austrijskog vojskovođe Počereka, potučenog do nogu od nas Srba, u Prvom svetskom ratu, osvetničkom žalbom, koju je sročio u svojstvu tužioca višeg ranga".

"Na raskršću između komunističke prosovjetske revolucije i zapadne demokratije, s kojom je bio i ostao moj narod, ja sam se privoleo ovoj drugoj. Ako je prva dobra za druge, ova je bolja za nas, jer je naša bila i ostala. Jako žalim što ćemo do nje stići uz mnogo žrtava. Ispunjen tom željom ostvario sam vezu sa britanskim kapetanom Bilom Hadsonom, specijalistom za srpsko pitanje i naše područje, pre nego što su me vlada i kralj postavili za vojnog ministra i generalštabnog načelnika. Prvi savet ovog Britanca, neispitane naravi, kao što je ovde već istaknuto, snage zapovesti, bio je da ne dozvolimo pretvaranje nacionalne borbe u borbu za učvršćenje sovjetske Rusije i komunističkog režima u Jugoslaviji. Još na prijemnom dočeku, taj gospodin, preneo mi je uputstvo njegove vlade našoj vladi u Londonu, da se ceo pokret otpora u Jugoslaviji stavi pod moju komandu. Verovao sam svakoj njegovoj reči, jer je predstavljao moćnu i neuništivu Veliku Britaniju. Tom prilikom nisam se setio prastare pouke da su u politici između reči i dela čitavi okeani. Na žalost, pomoć saveznika, predvođenih Englezima, dok su bili na mojoj strani, jedva je dostizala naoružanje običnog bataljona, od 800 do hiljadu vojnika.

Tako nepripremljen, za gerilsko ratovanje, u opštem siromaštvu i bez podrške velikih sila, predstavljali smo u svetskim razmerama ogoljenu biljku. Okružen mukama molio sam se Bogu da saveznici bar moralno stanu uz mene. Početak druge polovine 1943. godine, nagovestio je okretanje Vinstona Čerčila prema Titu. Povodom toga, politički magazin "Profil", kritički se osvrnuo na njegovo zauzimanje da se pridružim partizanima. Tako su me jedan političar i jedna politika naterali da shvatam pravo značenje De Golove opomene, "da narodi nemaju prijatelje, već interese". Posle svega, sve manje je čudio Vinstonov zaokret, nezapamćen u dotadašnjoj ratnoj istoriji. Našavši se na raskršću pitao sam se šta je značio njegov vapaj celom čovečanstvu, da se spreči uspostavljanje boljševizma u Rusiji, sadržan u ovim rečima:

"Lenjina i njegovu bandu doveo je u veliku carsku rusku zemlju, moćni Kajzer, i to, u plombiranim vagonima, među bocama prepunjenim ljudskom krvlju. Pred nama je zemlja iz koje je Bog prognan, a čovek stavljen u najstrašnju bedu, lišen nade i milosti, s obe strane groblja, u kojoj samilost i kultura umiru, a sva nastojanja idu da se ugroze i sruše postojeće civilizacije. Pozivam narode sveta da tu komunističku nakazu zadavimo u kolecvi".

I pored ovakvog stava prema "boljševičkoj nemani", on je Jugoslaviju kartirao maršalu Titu, a mene je bacio na otpad istorije. Eto, tako su mi se slutnje pretvarale u okrutnu stvarnost, protivno mom dotadašnjem neverovanju da se zbog političkih ciljeva može uništiti čitav jedan narod. Jaka i moćna Engleska, pošto je prethodno povukla za sobom ostale saveznike, počela je da poklanja partizanima moje čiste pobjede. Ubrzo posle savezničkog političkog zaokreta, naše nebo svaki čas su nadletali Čerčilovi avioni transporteri, puni oružja i municije, koje su partizani upotrebljavali za istrebljenje mojih snaga i ubijanje Srba, kako bi se pobjedonosno vratili u Srbiju, iz koje su bili isterani novembra 1941. godine. Tim vazdušnim grdosijama, pridružili su se i "kukuruzani" koji su u niskim letovima dodirivali vrhove kukuruznih stabljika. Tako su Britanci, preko noći, zaboravili borbe mojih odreda protiv Nemaca u: Loznici, Gornjem Milanovcu, Požegi, Čačku, Ivanjici, Užicu, Valjevu, Žagubici, Homolju, Limu, Sandžaku, Višegradu, u Crnoj Gori i na Jadranu, u celoj Hercegovini i mnogim drugim našim krajevima. Čemu onda Staljinovo žaljenje, ispoljeno u Moskvi komunisti Blagoju Neškoviću, na zvaničnom prijemu, i to baš pred Titom:

"da to što je učinjeno sa četnicima i đeneralom Dražom nije bilo u redu u odnosu prema Srbima!". Ponovila se teško izlečiva i bolna osobina Rusa, da greše na našu štetu u najvažnijem našem času. Povlačenje britanske misije iz mog štaba 25. maja 1944. godine, po Čerčilovoj zapovesti, prihvatio sam kao početak ostvarenja dela njegovog plana da na moje mesto dovede jednog komunistu. To se konačno i ostvarilo na ostrvu Visu, potpisivanjem sporazuma između predsednika kraljevske vlade u Londonu Bana Ivana Šubašića i Maršala Tita, a po odobrenju njegovog kraljevskog veličanstva kralja Petra II Karađorđevića, kojim je naš monarh pogazio Ustav Jugoslavije, a istovremeno sahranio svoju krunu, i svoju otadžbinu, stavljajući pored njenog imena posmrtnu tačku u vidu, proklamacije da se priklonim partizanima. Primerak tog žalosnog političkog akta, verifikovanog 11.9. 1944. godine, od novoformiranih komunističkih organa vlasti, poslužio je maršalu Jugoslavije da dovede iz Moskve generala Tolbuhina, komandanta "Južno-evropskog oslobodilačkog korpusa", sa jakim naoružanim trupama. Tako udruženi, oslanjajući se na naredbu generala Peka Dapčevića oni su otimali od srpskih domaćina tek stasalu i još nestasalu mladež, među njima i mog sina Branka, šaljući je kao topovsku hranu nemačkoj vojsci koja je grabila sremskom ravnicom da se što pre preda i položi oružje pred pobjednikom Drugog svetskog rata. Naš žalosni nacionalni kraj do-bio je ubrzanje ulaskom vojske nove Bugarske, na našu teritoriju. Prisustvo stranog "oslobodioca", podstaklo je ubijanje najpre pripadnika beogradske policije, zatim njenog ministra i mini-starskeg osoblja, pa redom: Ljotićevca, Nedićevaca, ravnogoraca, industrijalaca, lekara, advokata... Težeći uništenju teško slomljivog srpskog nacionalnog duha, britansko-američka avijacija snažno je podržala Titovu ofanzivu na Srbiju, masovnim bombardovanjem Beograda, Niša, Leskovca, Smedereva..., smrtonosnim "tepih bombama" na sam pravoslavni Uskrs, 16. aprila 1944. godine. Pod izgovorom, progona okupatora, naš bivši saveznik sručio je na Srpsku prestonicu, razorne bombe jače snage i od one kojom je Hitler 6. aprila 1941. godine, slamao Kraljevinu Jugoslaviju. Za nas kobni Vinston, operaciju "spasavanja" Srbije, poverio je avanturističkom lordu Tederu. Dok je Srbija gorela, francuski ministar propagande, Andre Šarl, iskreni prijatelj Srba preko Radio Francuske opominjao je Englesku:

- Ima jedan po broju mali, ali veliki po duhu i viteštvu narod Evrope, a koji se zove srpski, i koji je uvek bio predmet simpatija nas Francuza. Taj narod kome ste se i vi Englezi pravili prijateljima, danas je vašom zaslugom upropašćen i uništen, i na putu je, da potpuno nestane, opet vašim htenjem. Pre nešto više od tri godine, vi ste te iste Srbe naterali da uđu u rat koji njima nije trebao. Francuska saučestvuje u bolu, koga danas viteški i junački narod Srbije, s teretom podnosi".

Možda bi plemeniti francuski ministar rekao Englezima još koju, da je čuo i video Srkinju raspuštene kose i jednako širokih ruku dok doziva, pored tela poginulih: "Miko, sine, gde si, majka ti je ručak spremila". Ili da je bacio makar jedan po gled, na sa zemljom, savnjene domove za žensku i mušku decu, slepe i duševno bolesne, školu za nudilje, glavnu vojnu bolnicu, beogradsko porodilište, dečja skloništa i kapele prenatalne, unakaženom decom, i njihovim i roditeljima. Oprostio sam generalu Nediću, nedela učinjena prema meni, zbog kuražnog iskaza na bedemima tragičnog Beograda, dotučenog savezničkom avijacijom:

"Ove ljudske žrtve biće osvećene, jer za to vapije Božja pravda. Osveta će biti strašna božja kazna. Za nedela ljudska, za nevine žrtve. Dižem glas protiv ovih božjih otpadnika, za nevine

žrtve naše. Dižem glas protiv ovih bezbožnih krvotvornika, koji za sebe kažu da su prosvraćeni, a koji su za ovaj zločin izabrali najveći hrišćanski praznik. Klanjam se pred nevinim žrtvama i zovem sve Beograđane da se vrate sami sebi, majci Srbiji i srpstvu, jer kao što vidimo u svetu nema ljubavi".

Samo prvo bombardovanje, grada u kome me sada cedite kao izdajnika, od ukupno četiri, odnelo je po vlastitim savezničkim priznanjima 1.161 život, a po našim proračunima nešto više. Da li je slučajno Leskovac razaran baš 6. septembra na sam kraljev rođendan, kada je narod uznosio Bogu tople molitve da mu vrati i sačuva voljenog suverena?"

Nova komunistička vlast je dane bombardovanja srpskih varoši proglasila za dane njihovog oslobođenja".

"Posle crvenog Visa, od predstavnika stranih misija pored mene je ostao još samo američki pukovnik Mek Dael, da mi poruči kako je moja dalja borba protiv Nemaca manje važna od mog prisustva u narodu i sa narodom. Svoj boravak pored mene završio je konstatacijom da mi je sadašnjost teška, ali da je budućnost moja i procenom da bi svako suprotstavljanje njegovog predsednika Ruzvelta, Staljinu i Čerčilu bilo uzaludno".

"I pored svega što se desilo, kao vojnik koji i po rođenju i po osobinama pripada slobodarskom i junackom narodu, nisam mogao niti sam hteo da napustim svoga kralja i svoju otadžbinu. Ja sam se zakleo da ću za kralja i otadžbinu život dati. Ja svoju zakletvu ispunjavam i ovom prilikom, tu pred vama".

"Krajem 1925. preveden sam iz pešadije u generalštabnu struku, a naredne 1926. postao sam zamenik načelnika Štaba komande kraljeve vojske. Na novoj dužnosti dobio sam priliku da se sretmem i upoznam sa oficirima vojske Kraljevine Jugoslavije, iz Hrvatske i Slovenačke. U prvi plan, ističem Marka Mesića, Sulejmana Filipovića, Dragutina Šporera, Markulja Babića i jednog Puca, kome sam ime zaboravio. Svi oni, zakleti predratni vojni i civilni Jugosloveni, potčrali su Paveliću pre njegovog poziva, zauzimajući odmah važna komandna mesta, u vojsci koju je on stvarao. Kao školovani vojni kadar, pukovnici Babić i Mesić komandovali su fašističko-hrvatskom vojskom na Staljingradu, u brojčanom sastavu od dobrih 5.000 vojnika, Pukovnika Filipovića je moja komanda zbog njegovih velikih pogromaških zala, stavila pod slovo "Z", što pojmovno znači "zaklati", "zastrašiti", "izdaja", "predskazanje". Nismo stigli do njegove glave, jer je ubrzo po završetku rata postao zaštićeni Titov pukovnik, sa tendencijom brzog vojnog napredovanja. Priznavši im Pavelićeve pukovničke činove, maršal ih je sve odreda, razaslao u smrtonosni pohod na još nepomorenu srpsku omladinu i umne Srbe, koji nisu bili po meri vaše nove državne tvorevine. Pukovnik Mesić hvalio se svojoj hrvatskoj braći, plodonosnim pomoravskim lovištem. Eto, tako je zapečaćena sudbina moje lepe i sanjane Kraljevine Jugoslavije. Hrvatski Rebel, koji do ovog rata nije ni znao gde su glavni srpski gradovi, postao je njen neprikosnoveni gospodar, a ja, i sve dosadašnje i buduće žrtve jugoslovenskog nacionalnog otadžbinskog pokreta, nepoželjni izdanci, bez prava na krsnu slavu i hrišćansku nadu. Koga neiskreni saveznik uzdiže, toga i ruši. Zapamtite, ovo što ste čuli. Valja će vam".

"Pripisuje mi se da sam u svome štabu imao kulturu tifusa kao sredstvo za borbu. Kao vojnik nikada se ne bi služio otrovom ili zarazom, gde postoje dve frontovske snage i blizina naroda. Jer tifus se širi i preko zarobljenika i uvek se može vratiti. Ne mogu da razumem tu optužbu. Moja vojska znala je samo za klasično, oružano vojevanje".

"Što se tiče veza sa susedima, još iz stare Srbije sam razvijao akciju saradnje sa nama najbližim zemljama. Imao sam kontakte sa Bugarskom koju poznajem vrlo dobro. Pokušavao sam da osnujem tajni komitet Bugara i Srba, za rat protiv Nemaca. Te veze išle su preko Ike Panića i generala Draškića, ali stvar je brzo propala. Preko oficira Groznog, prebega iz Bugarske, organizovao sam propagandu protiv fašizma i njihovog Borisa. Celokupna težnja u odnosu sa Bugarima bila je, okrenuti ih protiv Koburga. Uhvatio sam vezu preko Vojne lige, sa bugarskim narodom. Imao sam dodir i sa Grčkom, preko Zervasa. Englezi nisu dopuštali da se ostvari grčko-jugoslovenska linija. Moja je težnja bila da na Balkanu stvorim uniju. Smatrao sam tu ideju zdravom, mada je danas teško ostvarljiva. Male države stvaraju uniju kao moćnu državnu zajednicu, sposobniju za život i odbranu.

Savez sa Pren Pajom, vođom severne Albanije, išao mi je u račun, ali nije daleko odmakao, jer su Albanci želeli da prisvoje neke krajeve u Srbiji i Crnoj Gori. Pismo Šarkovića koje je u vašem pritežanju, pokazuje moju težnju da prestanu međusobna ubistva između Srba i Muslimana.

Nisam smatrao da u Albaniji može postojati partizanski pokret.

Dobio sam nalog od vlade da u zajednici sa Britanijom radim na ostvarivanju veze sa Rumunijom. Stoga sam dao nalog mom kapetanu Korneliju Filipoviću da stigne do Manua. Međutim, on se u Bukureštu hvata sa fašističkom "gvozdenom gardom", da bi se u tom gradu kao agent održao. Na ovome radu uključio se i Piletić, Srbin iz Rumunije. On je želeo da iskoristi ovu stvar za lokalne svrhe. Između ostalog poslao mi je poruku Rumunije da će mi pomoći u oružju, ako se pomirim sa Nedićem. Taj agent pravi tada falsifikovano pismo, koje vi upotrebljavate protiv mene. Sve ovo iz Rumunije smatram igrom agenata. Bilo mi je poznato koliko su Rumuni izgubili na istočnom frontu, i da je kod njih stvoreno neraspoloženje. Sećam se da sam i odrede slao u tu zemlju. Znam da je srpski živalj, naročito oko Turn Severina, bio za nas. O svemu tome obavestio sam vladu i britansku misiju. Čak je postojala i lozinka "707".

Veza sa Mađarskom takođe je ostvarena po nalogu vlade. Moj agent bio je kapetan Urošević. Mađari su još u Turskoj tražili naše povezivanje, i tamo im je bilo odgovoreno da me potraže ovde, na terenu. Urošević u Pešti vrlo dobro igra svoju igru. Ungari preko njega poručuju da se spremaju protiv Nemaca, ali da još trenutno ne mogu. Mole me da ne vršim nikakve odmazde u Bačkoj. Oni izvode ono fingirano suđenje "Rondoš gardi" i ostalima. I posle osuđenima dopuštaju da pobegnu. Urošević svoj položaj i dalje dobro maskira. U Pešti je i glavni engleski kanal za Poljsku. Tu je i moj kanal sa Mačekom, i njegovom grupom pobeglom od Pavelića, kao i agent Intelidženservisa Torza, koji želi da dođe u moj Štab. Budimpeštanci obećavaju da će mi potajno od Nemaca brodom dostavljati materijal. Dok se mi tako jurimo Urošević prebacuje neke naše i francuske oficire i podoficire u zemlju, a ja ih odmah liferujem u Kairo. Ubrzo zatim u Mađarsku upadaju Nemci i hapse Jusajia, Uroševićevu mađarsku vezu.

Ja sam bio predstavnik Vlade u zemlji. Primaao sam poruke njenih delegata. Ona je mogla znati o događajima kod nas. Zapadne sile imale su svoje ljude kod mene. Na primer, Hadsona koji je kod mene došao sa porukom, da istrajem. Dolazio mi je i Bejli, Sve je to imalo uticaja na celokupan moj rad i stanje u zemlji."

"Nadao sam se da će do kraja ovog rata doći do neke vrste narodnog nacionalnog plebiscita. Nada me nije napuštala ni posle svih nevolja, koje su me neprekidno pratile i spopadale. Pre kraja oktobra, za mene kobne 1944. godine, izvršio sam povlačenje vojske iz pomoravske Srbije u šumovitu i bregovitu Bosnu. Prešavši Drinu, razaslao sam poruke da rodoljubivi ne napuštaju zemlju, već da se pripreme za borbu čim ozeleni. Članstvo Američke misije, pri mom štabu, odletelo je iz Jugoslavije u oslobođeni deo Italije, 1. novembra, sa letilišta pod mojom kontrolom. Taj deo mog ratnog života nedovoljno sam dotakao, a tiče se vaše optužnice. Pukovnik Mek Dauel, po svojoj volji i savezničkoj naredbi ponudio mi je mesto pored sebe u prednji deo aviona, garantujući mi sigurnost u njegovom svetu. Učtivo sam mu se zahvalio. A svima koji su želeli odobrio sam izlazak iz zemlje. Na tome bi mi bio zahvalan i major Đurišić, da ga njegovi proustaški Crnogorci nisu zaveli lažnim obećanjima. Za mene su okolnosti pod kojima bih napustio svoju zemlju, bile nezamislive. Sve do mog hapšenja verovao sam da ću ponovo okupiti oko sebe jaku vojsku. Za prvo vreme, na ustanak, nisam pomišljao, znajući da bi bio ugušen u krvi. U Bosni su nas neprestano napadali redom: partizani, ustaše, muslimani, a u poslednje vreme Nemci mnogo ređe. Gonjeni pred udruženim četvorostrukim neprijateljem, gladni, goli, bos i nenaoružani, spoticali smo se i padali. Svuda usput iz jama, u koje smo upadali, čulo se i Bogu teško umiranje. Iza nas na žbunju, ostajale su naše izgazene i zgužvane šajkače, torbe-tkanice, kanice, pletene čarape, rukavice, opanci i obojci. Biće mi lakše na nebu, ako nova pokolenja upale najmanje 20.000 sveća, borbima koje sam izgubio dok me je Tito progonio kroz Bosnu. Tokom ovog suđenja slobodi sam se nadao samo u zaboravu. Moje sadašnje nade i molbe usmerene su isključivo ka nebu". "Za sebe nisam nikada ništa tražio. Francuska revolucija dala je svetu osnovna ljudska prava. I ruska revolucija donelaje nešto novo. Opčinjen zapadnom demokratijom, ja nisam hteo 1941. godine da počnem tu gde su Sovjeti počeli 1917."

"Ja sam uvek bio za to da ne budem nikome pretpostavljen, kao neko ko teži diktaturi. Uvek sam smatrao da treba i odgovornost deliti."

"Jasno mi je da ovog časa protiv sebe imam jake konkurente, komunističku partiju, vičnu svemu, koja ostvaruje svoje ciljeve, bez kompromisa. Ali, ko se silom služi, od sile i strada. Sumnjičite me za sve i svašta, ali ja sam te sreće bio i pre vas. Pod svojom, ne samo pod tuđom vladom. I ona me po kad kad sumnjičila za sve moguće i nemoguće veze, sa stranom tajnom vojnom službom ili servisom. Neprijateljskim ili savezničkim, svejedno."

"Do samog kraja verovao sam da sam bio na pravom putu. Zato sam pozvao strane novinare i izaslanike i Sovjetsku misiju da na samom izvoru sve vide i sve opišu. Jer, ničega nije bilo što dobri ljudi, posebno saveznici, ne bi smeli videti i znati".

"Sudbina je prema meni bila bez milosti, pošto me je okrutno ubacila u svoje vihore. Mnogo sam hteo, mnogo sam preduzeo, mnogo verovao. Zato su svetske bure i oluje odnele i mene i moje delo. Krst koji sam svesno poneo nisam do kraja ispuštao. Spustiću ga tamo gde treba da nam bude novi početak. Vreme i prilike bile su protiv mene. Neka sud uzme u savesnu ocenu sve što sam naveo, istine, potomstva i istorije radi. Ja znam da pobednici u jednom ratu, bio on nacionalni ili građanski, nemaju mnogo milosti prema pobeđenima. Znam i to da je moja savest mirna jer nema ljudske jedinke, a kamoli šefa jedne gerile, koja bi na mom mestu bolje čuvala i očuvala svoju savest i svoju dušu i svoju dužnost."

Objavljeno na www.krajinaforce.com
Za jos dokumenata, audio i video materijala posjetite sajt.

